

SO Nationaliteit in risicomodellen en selectieregels

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

1 en 2 (VVD), 32 (D66), 48 en 62 (SP), 43 GL, 97 DENK: De leden van de fractie van de VVD en de leden van de fractie van D66 vragen op welk moment in het proces tot beantwoording van de persvragen is ontdekt dat er bij de Belastingdienst nog steeds selectieregels zijn waar tweede nationaliteit (was opgenomen en waarom dit niet tijdens de doorlichting in 2019 was opgemerkt. Daarbij willen de leden van de fractie van D66 en de leden van de fractie van GroenLinks weten waarom hierover vanuit de Belastingdienst niet eerder melding is gedaan. De leden van de fractie van de SP vragen hoe het mogelijk is dat deze informatie pas na de journalistieke publicaties wordt gegeven. Daarnaast vragen de leden van de fractie van de SP en de leden van de fractie van GroenLinks waarom het zo lang heeft geduurd voordat duidelijkheid kon worden geboden over de gerechtigde passage uit de voortgangsrapportage Toeslagen. De leden van de fractie van GroenLinks vragen hoe het mogelijk is dat de selectieregel van de voorlopige aanslag pas op 15 mei 2020 is rechtgezet, terwijl er al langer aandacht is voor deze problematiek bij de Belastingdienst. Tot slot vragen de leden van Denk op welke datum de selectieregel is rechtgezet, of de Kamer een afschrift van dit besluit kan ontvangen en waarom de Kamer niet eerder over dit besluit is geïnformeerd. **[UHB – en]**

In augustus 2019 werd naar aanleiding van de uitvraag naar het gebruik van nationaliteit besloten om de betreffende selectieregel (met het criterium nationaliteit) niet meer op te nemen in de op dat moment gebouwd wordende selectiemodule 2020. Tot en met het voorjaar van 2019 is alle aandacht steeds gericht geweest op het analyseren van de situatie bij CAF 11 en vergelijkbare zaken en het herstellen daarvan. In zijn brief van 11 juni 2019, heeft mijn ambtsvoorganger aan de Tweede Kamer aangegeven, dat Nederlanderschap/niet-Nederlanderschap niet meer als criterium gebruikt wordt in het risico-classificatiemodel voor Toeslagen. Er bestond tot de zomer van 2019 geen aanleiding om aan te nemen dat in de risicomodellen en selectieregels binnen de overige delen van de Belastingdienst 'blauw', FIOD en Douane, een tweede nationaliteit naast de Nederlandse nationaliteit gebruikt werd. Eerst na de toezegging in de brief van 11 juni 2019 is een eerste uitvraag gedaan naar het gebruik van deze tweede, niet Nederlandse nationaliteit specifiek in risicomodellen en selectieregels die gebruikt worden bij Belastingen, bij de FIOD en bij Douane. In augustus 2019 werd naar aanleiding van de uitvraag naar het gebruik van nationaliteit besloten om de betreffende selectieregel (met het criterium nationaliteit) niet meer op te nemen in de op dat moment gebouwd wordende selectiemodule 2020. Toen is echter niet beseft dat de 'oude' selectiemodules voorlopige aanslag inkomensheffing tot en met 2019 nog gebruikt konden worden zolang er verzoeken worden gedaan tot een voorlopige aanslag over een eerder jaar. Gedacht werd dus dat het persoonsgegeven nationaliteit niet meer was opgenomen in risicomodellen of selectieregels, tenzij daarvoor een expliciete wettelijke grondslag bestaat. Bij brief van 15 november heeft mijn ambtsvoorganger aan uw Kamer de toezegging gedaan dat de verwijdering van tweede nationaliteit in de systemen, voor de gehele Belastingdienst, voor het einde van 2019 afgerond zou worden. Op basis hiervan heb ik in de Voortgangsrapportage Toeslagen bij mijn brief Voortgang van de hersteloperatie Toeslagen van 28 april 2020 aangegeven dat de eerste nationaliteit in risicomodellen en selectieregels nog slechts is opgenomen, voor zover daarvoor een expliciete wettelijke grondslag bestaat.¹

Op 29 april 2020 ontving de Belastingdienst persvragen van Trouw en RTL over de passage in de Voortgangsrapportage Toeslagen bij de brief Voortgang van de hersteloperatie Toeslagen van 28 april 2020.² Op pagina 15 van deze voortgangsrapportage is een tekst opgenomen over het gebruik van nationaliteit in risicomodellen en selectieregels (onderdeel van selectiemodules) bij de Belastingdienst (buiten Toeslagen). Naar aanleiding van de persvragen is nader onderzoek gedaan. Op 1 mei 2020 is vervolgens geconstateerd dat de selectieregel met het criterium nationaliteit nog onderdeel was van de selectiemodule voorlopige aanslag inkomensheffing voor het jaar 2019 en dat deze nog gebruikt kon worden tot en met 1 mei 2021. Naar aanleiding van de constatering dat de selectiemodule voorlopige aanslag inkomensheffing 2019 nog kon worden gebruikt, is ook nagegaan of dit ook het geval was voor selectiemodules uit eerdere jaren. Daarnaast is nagegaan op welke (kortst mogelijke) termijn de selectieregel met het criterium nationaliteit alsnog kon worden uitgebouwd uit deze eerdere modules. Dat was het geval bij een update van de selectiemodules (een zogenaamde 'release') op 14 en 15 mei jongstleden.

¹ Kamerstukken II, 2019-20, 31066, nr. 630, bijlage 1: Voortgangsrapportage Toeslagen, blz. 15.
² Kamerstukken II, 2019-20, 31066, nr. 630, bijlage 1: Voortgangsrapportage Toeslagen.

Met opmerkingen [] (1): Nog een inleiding toevoegen (o.a. volgorde beantwoording en misschien nog een storyline)?

Met opmerkingen [] (2): Bij parafraseren van de vragen hoeft je niet alles over te nemen (met name suggestieve elementen kun je daarom achterwege laten).

Met opmerkingen [] (3): PM: Nog even nazoeken wanneer wij precies melding hebben ontvangen.

De rectificatie is vervolgens zo spoedig mogelijk naar uw Kamer gestuurd, daarbij heb ik enkele werkdagen nodig geacht voor een zorgvuldige rectificatie.

[Vraag is of we willen aangeven dat op verschillende momenten is geantwoord naar Trouw/RTL en vervolgens weer vervolgvragen zijn gesteld.]

[PM hoe gaan we om met punt dat BRP naar BvR-data niet klopte in rectificatiebrief]

3 en 4 VVD De leden van de fractie van de VVD vragen waarom de Belastingdienst niet actief is overgegaan tot een melding bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Daarnaast vragen deze leden waarom de selectieregel van de voorlopige aanslag niet eerder alarmbellen deed afgaan, gegeven het onderzoek van de Autoriteit Persoonsgegevens [IV&D -] voor wat betreft het onderzoek van de AP | UHB -] voor wat betreft de omstandigheden in 2019].

De Belastingdienst heeft de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) steeds zo spoedig mogelijk geïnformeerd over informatie die boven tafel gekomen is en die mogelijk relevant is voor het onderzoek van de AP. Zo heeft de Belastingdienst de AP verschillende keren actief geïnformeerd over brieven over de Belastingdienst aan uw Kamer.

Specifiek voor de selectieregel voor de voorlopige aanslag waren wij er in 2019 van uit gegaan dat dat de selectieregel vanaf 2020 al stopgezet zou zijn en wisten we in 2019 nog niet dat de selectieregel ook een tweede nationaliteit kon meewegen. Hierom zagen wij in 2019 geen aanleiding om de AP over deze selectieregel te informeren. Daarnaast maakten deze omstandigheden dat er niet eerder alarmbellen afgestaan zijn bij de Belastingdienst.

5 VVD De leden van de fractie van de VVD vragen of de AP ook in deze zaak onderzoekt of bijzondere persoonsgegevens waaruit ras of etniciteit blijkt onrechtmatig zijn gebruikt. Daarnaast vragen deze leden of er onderscheid is gemaakt tussen de verschillende nationaliteiten. [IV&D -]

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) onderzoekt of de Belastingdienst, vanaf in ieder geval 6 januari 2014 tot heden, (bijzondere) persoonsgegevens waaruit ras of etniciteit blijkt mogelijk onrechtmatig verwerkt. Meer specifiek richt het onderzoek zich op het verwerken van gegevens omtrent de tweede nationaliteit in het Toeslagen Volgstelsel en/of in het kader van controle op de toeslagen voor kinderopvang. Daarnaast onderzoekt de AP of de Belastingdienst, vanaf in ieder geval juni 2016, geautomatiseerde besluitvorming en/of profilering gebaseerd op bijzondere categorieën van persoonsgegevens - meer specifiek de tweede nationaliteit - mogelijk in strijd met de AVG toepast of heeft toegepast in het kader van controle op de toeslagen voor kinderopvang.

Selecteren naar nationaliteit is niet hetzelfde als discrimineren. Het gebruik van nationaliteit in selectiemodules is toegestaan als daar een rechtvaardiging voor bestaat. Een gevaar dat daarin schuilt, is dat er een ongerechtvaardigd onderscheid wordt gemaakt. Het onderzoek van het OM kan uitwijzen of er een verdenking van discriminatie is. Tot slot werd in de selectieregel geen onderscheid gemaakt tussen specifieke niet-Nederlandse nationaliteiten. Dit punt zal ik in de beantwoording op onderstaande vragen verder toelichten.

6 en 12 VVD De leden van de fractie van de VVD vragen of de criteria alleen zijn gebruikt voor deze selectieregel of ook voor andere. Daarbij vragen deze leden, wanneer het criterium nationaliteit daarin in deze andere selectieregels is geschrapt. Als nationaliteit niet in een eerder stadium is opgenomen in andere selectieregels, vragen deze leden waarom dat niet zo is. Daarnaast vragen deze leden of er in de selectiemodellen, of andere systemen onderscheid is gemaakt tussen nationaliteiten. [CD-VT -]

Selectieregels kunnen apart tot een signaal leiden, maar ook in combinatie met andere selectieregels of signalen. De genoemde criteria - met uitzondering van nationaliteit, die alleen in deze specifieke selectieregel wordt gebruikt - hebben dus ook los van of in combinatie met elkaar en al dan niet in combinatie met andere criteria een rol gespeeld in andere (landelijke)

Met opmerkingen [] (4): Daarover gaat al een andere vraag van de SP. Ik denk dat het prima is om die hierbuiten te laten.

Met opmerkingen [] (5): 3 en 4 heb ik hier samengevoegd.

Met opmerkingen [] (6): Pm: Check []

Met opmerkingen [] (7): [] Ik stel voor dat we niet actief brieven gaan benoemen die niet openbaar zijn gemaakt. Als we dat wel doen, zouden we de desbetreffende brieven eigenlijk ook mee moeten sturen.

Met opmerkingen [] (8): [] kan je nog in dit antwoord aangeven of de selectieregel ook onderzocht wordt door de AP? Als dat niet het geval is, moeten we dat opschrijven.

selectieregels en selectiemodules. Verwijderen van de nationaliteit uit andere selectieregels was gezien het voorstaande niet aan de orde. Daarbij geldt dat er geen onderscheid werd gemaakt, tussen specifieke niet-Nederlandse nationaliteiten.

Daarnaast zijn de query's van de Belastingdienst doorgelicht op het gebruik van nationaliteit. Op 1 februari 2020 is gebleken dat het persoonskenmerk nationaliteit nog in 18 query's wordt opgevraagd. Het opnemen van nationaliteit in deze query's is door middel van een zogenoemde Willen/Mogen/Kunnen-toets (de WMK), of een Gegevensbeschermingseffectbeoordeling (GEB) getoetst. In deze query wordt ook aangegeven welke niet-Nederlandse nationaliteit een burger heeft. De WMK licht ik bij de verder beantwoording van de vragen toe.

Tot slot is in het verleden in twee risicomodellen gebruik gemaakt van nationaliteit. Daarbij werd geen onderscheid gemaakt tussen nationaliteiten. Nationaliteit was geen risico-indicator, maar werd slechts getoond als gegeven van een burger of ondernemer. In deze risicomodellen werd geen onderscheid gemaakt naar specifieke niet-Nederlandse nationaliteiten.

7 VVD, 23 CDA, 40 GL, 81 CU, 94 DENK De leden van de fractie van de VVD vragen wat de recente ontwikkelingen en het onder de aandacht brengen van deze zaak bij de Autoriteit Persoonsgegevens betekent voor de planning van dit onderzoek. De leden van de fractie van het CDA en de leden van de fractie van GroenLinks verzoeken mij om de AP te bewegen het rapport over het gebruik van persoonsgegevens openbaar te maken en vragen waarom het onderzoek op zich laat wachten. De leden van de fractie van de ChristenUnie en de leden van de fractie van DENK informeren naar de publicatiedatum van het onderzoek door de AP.

Het is niet bekend wanneer het onderzoek is afgerond. Ik heb geen invloed op de hoeveelheid tijd die de Autoriteit Persoonsgegevens hiervoor nodig heeft. Ik acht het van belang dat de Autoriteit Persoonsgegevens de tijd heeft die zij nodig acht om het onderzoek zorgvuldig uit te voeren. De voorzitter van de AP heeft op 25 mei 2020 tijdens een interview op NPO Radio 1 aangegeven dat de AP het onderzoek binnen enkele weken, vóór de zomer, verwacht af te ronden. Ik wacht de uitkomst met belangstelling af en verleen uiteraard volledige medewerking.

Daarbij realiseer ik mij dat de Autoriteit Persoonsgegevens de nieuwe informatie uit oogpunt van integriteit en zorgvuldigheid steeds moet onderzoeken en dat dit effect heeft voor de voortgang van het onderzoek. De Belastingdienst, waaronder Toeslagen, heeft zich steeds ingespannen om zo goed en volledig mogelijk medewerking te verlenen aan het onderzoek van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De Belastingdienst wil de Autoriteit Persoonsgegevens zo goed mogelijk bedienen. Het klopt dat er verschillende keren nieuwe informatie aan de Autoriteit Persoonsgegevens verstrekt is. Mogelijk relevante informatie aan de Autoriteit Persoonsgegevens onthouden, kan niet. De recente ontwikkelingen zijn voor de Autoriteit Persoonsgegevens ook aanleiding geweest nadere vragen te stellen. De Belastingdienst heeft de vragen inmiddels beantwoord.

Tot slot is het aan de Autoriteit Persoonsgegevens om de uitkomsten van haar onderzoek openbaar te maken. Wel zal ik uiteraard mijn eerdere toezegging aan uw Kamer gestand doen [PM: waar, wanneer en wat precies?] en uw Kamer informeren over de uitkomsten van het onderzoek van de AP zodra ik die ontvangen heb.

(IV&D /CAP) 8 VVD De leden van de VVD-fractie lezen dat de staatssecretarissen schrijven dat 'buiten de voornoemde centrale risicomodellen en selectieregels zijn er binnen de verschillende directies van de Belastingdienst nog tal van methoden om (door) te selecteren, bijvoorbeeld door middel van query's. Van deze methoden is op dit moment geen volledig en accuraat beeld of eerste nationaliteit nog voorkomt wanneer daar geen expliciete wettelijke grondslag voor bestaat'. Kan de staatssecretaris nader ingaan op deze passage? Betekent dit dat de kans bestaat dat er bij verschillende directies nog tal van risico's zijn op het onrechtmatig gebruik van de nationaliteit?

CAP: op 19 november 2019 is gestart met een inventarisatie in welke query's het attribuut nationaliteit werd gevraagd en hiervoor dienden de aanvragers specifiek op dit attribuut de wettelijke grondslag op te geven. Deze inventarisatie is gebeurd op alle

Met opmerkingen 9: @ deze passage snap ik niet zo goed. Ik lees hier namelijk, dat de criteria van de selectieregels VA ook gebruikt kunnen worden om de criteria van andere selectieregels te vervullen. Dit met uitzondering van het criterium van de nationaliteit.

Volgens mij klopt deze lezing echter niet, omdat de criteria van een selectieregel gezamenlijk 'cumuleren' tot één selectieregel. Wat hier volgens mij wordt bedoeld, is dat specifieke criteria van selectieregel door vakexperts 'hergebruikt' kunnen worden in andere selectieregels, maar dat er geen aanleiding was om het criterium nationaliteit nog in andere selectieregels op te nemen. Klopt deze manier van lezen?

Daarnaast nog de volgende vraag: je gaf eerder per mail aan dat er nog één andere selectieregel met nationaliteit draait. De wettelijke basis hiervoor was volgens mij de artikelen 6 lid 2 en 4 AOW en art. 10 en 11 BUB 1999, in samenhang gelezen met de Verordening (EG) nr. 883/2004. Moeten we die regel hier ook niet noemen?

Met opmerkingen 10: @CAP kunnen we dit zeggen?

Met opmerkingen 11: PM CAP: check.

Met opmerkingen 12: Is er daarna ook een onderscheid gemaakt in behandeling afhankelijk van bepaalde nationaliteiten? Antwoord aanvullen.

Met opmerkingen 13R12: Ik denk dat dit afhankelijk is van de specifieke query. Dat is eigenlijk een vraag die die door P/MKB/GO ... [1]

Met opmerkingen 14: @DF&A: wanneer waren deze verwijderd?

Met opmerkingen 4: In risicomodellen gebruiken we sinds december 2019 geen eerste nationaliteit. In de analyse vorig jaar zomer bleken 2 risicomodellen ... [2]

Met opmerkingen 6: Waarom was het dan opgenomen in het model? En wat is "in het verleden"? Is dat nog recent of al langer geleden?

Met opmerkingen R16: De waarom vraag vind ik lastiger te beantwoorden. Dit was een standaardgegeven dat vanuit de bron meeleef. Na de aandacht vorig jaar is kritisch gekeken of dit een ... [3]

Met opmerkingen 18: @DF&A: wat wordt hier precies mee bedoeld?

Met opmerkingen 9R18: Bij de uitvoering van een aangifte oid worden een aantal gegevens getoond van de burger of ondernemer en daar was nationaliteit er een van.

Met opmerkingen 20: PM: Check DF&A.

query's. Op 1 februari 2020 is deze actie afgerond en worden alleen nog in 18 query's het attribuut nationaliteit opgevraagd.

Nb Daarnaast zijn er in de periode 31-1-2015 t/m 23-7-2015 214 leveringen, gemaakt op basis van 34 query's, verstrekt waarin het attribuut nationaliteit 1 en nationaliteit 2 voorkwam. Dit is gedaan aan DF&A, LTO, ABS, TSL en BCA (Inning en Gegevens). Veel leveringen zijn gedaan n.a.v. casuïstiek bij fraude. Bij de opdrachtgevers voor de query's staat nu de vraag uit om aan te geven wat de wettelijke grondslag is, of en hoe ze het attribuut Nationaliteit gebruikt hebben en wat de impact daarvan is geweest. Deze aanpak is onderwerp van gesprek geweest in het DTBD van 14 mei 2020.

Met opmerkingen [] 21: Wij bestonden in 2015 niet. En we weten niet over welke leveringen dit gaat. (Dit hebben we doorgegeven aan CAP)

9 VVD (IV&D []) De leden van de VVD-fractie vragen wanneer de staatssecretaris verwacht een compleet en uitputtend overzicht te hebben van de selectieregels, modules, systemen en modellen waarin een tweede nationaliteit is meegenomen?

TE BEANTWOORDEN

10 VVD (IV&D []) De leden van de VVD-fractie constateren dat er op onderdelen niet of onvoldoende voldaan wordt aan de privacywetgeving. Is de staatssecretaris bereid tot het maken van een gedetailleerd stappenplan met een bijbehorend tijdspad om te voldoen aan de privacywetgeving?

TE BEANTWOORDEN

11 en 15 VVD, 21 en 22 CDA, 58 SP, 64 en 66 PvdA, 74 CU, 82 en 88 DENK De leden van de fractie van de VVD, de leden van de fractie van de SP en de leden van de fractie van de PvdA vragen op basis van welke vijf criteria de selectieregel van de voorlopige aanslag een verzoek selecteerde voor een handmatige controle en hoe deze criteria waren gelegitimeerd. Daarnaast vragen de leden van de fractie van de VVD en de leden van de fractie van het CDA of deze vijf criteria in combinatie zijn gebruikt, of dat alleen het hebben van een tweede nationaliteit voldoende reden was voor een handmatige controle. Voorts vragen de leden van de fractie van het CDA of burgers met een Nederlandse nationaliteit niet door de selectieregel zijn geselecteerd, terwijl hier wel mogelijk aanleiding toe was. Tevens vragen de leden van de fractie van de SP, de leden van de fractie van de PvdA, de leden van de fractie van de ChristenUnie en de leden van de fractie van DENK of de selectieregel specifieke (tweede) niet-Nederlandse nationaliteiten beoordeelde en welke nationaliteiten dit waren. Tot slot vragen de leden van DENK of de tweede nationaliteit een officieel selectie criterium was in de selectieregel van de voorlopige aanslag [CD-VT - []], bewerkt door: UHB - []

De selectieregel bestond uit vijf criteria. Deze criteria betroffen het hebben van een niet-Nederlandse, de aanwezigheid van hoge aftrekposten, de afwezigheid van een aftrek voor de eigen woning en de aanwezigheid van loon (uit tegenwoordige arbeid). De vijf criteria zijn in combinatie gebruikt. Dat betekent dat de selectieregel een verzoek om een voorlopige aanslag alleen voor een handmatige beoordeling selecteerde, als aan alle criteria tegelijkertijd werd voldaan. Het criterium nationaliteit leidde op zichzelf dus niet tot een selectie voor een handmatige controle. Dit alles blijkt uit de opbouw en de formulering van de selectieregel.

Met opmerkingen [] (22): Worden maar vier criteria genoemd

Kunnen we deze zomaar openbaar maken?

Ten aanzien van het criterium van de niet-Nederlandse nationaliteit merk ik het volgende op. Het ging in de selectieregel om het hebben van een niet-Nederlandse nationaliteit. De selectieregel gebruikte data die uiteindelijk afkomstig was uit de Basisregistratie Persoonsgegevens (de BRP) en diens voorloper. Toen deze data nog informatie over de tweede (niet-Nederlandse) nationaliteit bevatte, leidde ook deze tweede nationaliteit ertoe dat voldaan werd aan het criterium van de selectieregel. In dit kader was het onderscheid dat de selectieregel beperkt tot 'Nederlandse' en 'niet-Nederlandse' nationaliteiten. Er werd geen nader onderscheid gemaakt tussen specifieke niet-Nederlandse nationaliteiten.

Met opmerkingen [] ((23R22)): @CD-VT: kunnen jullie hier antwoord op geven?

Daarbij vragen de leden van het CDA of burgers met enkel de Nederlandse nationaliteit ten onrechte niet zijn gecontroleerd, doordat in de selectieregel het criterium niet-Nederlandse nationaliteit is opgenomen. Het is lastig om hierop met zekerheid een antwoord te geven. De

selectiemodule voor de voorlopige aanslag bevatte namelijk circa 60 selectieregels (naar de stand van het belastingjaar 2019). Als een verzoek van iemand met enkel de Nederlandse nationaliteit onjuistheden bevatte, was er dan ook een grote kans dat één van de andere selectieregels deze onjuistheid ook kon opsporen.

Overigens wil ik het volgende benadrukken. Het enkele feit dat een verzoek om een voorlopige aanslag is geselecteerd voor een handmatige controle, wil niet zeggen dat er onjuistheden in dat verzoek zaten. Deze selectie zegt hooguit dat een dergelijk verzoek mogelijke risico's op onjuistheden bevat. Pas na een handmatige beoordeling kan vastgesteld worden of een verzoek om een voorlopige aanslag wel of niet onjuist is.

13 VVD, 67 PvdA, 90 en 91 DENK De leden van de VVD vragen waarom er gekozen is voor de vijf criteria van de selectieregel voor de voorlopige aanslag en welke onderzoeken of cijfers hieraan ten grondslag liggen. De leden van de fractie van de PvdA en de leden van de fractie van DENK hoe de besluitvorming omtrent de selectieregel van de voorlopige aanslag is verlopen en in hoeverre een bewindspersoon hiervan op de hoogte is geweest. Daarbij vragen de leden van de fractie van de PvdA waarom niemand in de organisatie heeft ingegrepen, nu het gebruik van een dubbele nationaliteit pertinent ondeugdelijk is. Tot slot vragen de leden van de fractie van DENK op welk moment een bewindspersoon op de hoogte zijn gebracht van het besluit om nationaliteit als criterium op te nemen van de selectieregel. Mocht dit niet zijn gebeurd, dan vragen deze leden waarom de bewindspersoon hiervan niet op de hoogte is gebracht en of dit wenselijk is. [CD-VT -]

Ik moet allereerst tot mijn spijt melden dat ik de relevante documenten die betrekking hadden op de besluitvorming niet terug heb kunnen vinden. Deze documenten zijn opgesteld tussen 2007 en 2012 en zijn door verschillende schoningen verwijderd. Wel heb ik aan de hand van verklaringen van medewerkers die betrokken waren bij het opstellen van de selectieregel de totstandkoming van de selectieregel kunnen reconstrueren.

Deze selectieregel is opgesteld naar aanleiding van een patroon, dat door medewerkers van de Belastingdienst werd gezien in verzoeken om voorlopige aangiften in de periode tussen 2007 en 2012. Het bleek dat er sprake was van door of op naam van tijdelijke arbeidsmigranten ingediende onjuiste verzoeken voor een voorlopige aanslag. Het ging daarbij om hoge teruggaven, waarbij op basis van analyses een vermoeden bestond van georganiseerde systeemfraude. Mogelijk was hierbij sprake van identiteitsfraude, waarbij het burgerservicenummer van de betrokken burgers buiten hun medeweten om hun is gebruikt voor deze verzoeken. Hierbij speelde mee dat het terugvorderen van door een persoon ten onrechte ontvangen bedragen over het algemeen problematisch is, wanneer hij of zij Nederland reeds heeft verlaten. De vijf criteria zijn opgesteld op basis van de kenmerken die medewerkers van de Belastingdienst zagen in deze systeemfraude. Daarbij zijn deze criteria in 2014 aangescherpt. Hierdoor liep de selectie door de selectieregel terug van 3.404 verzoeken in 2012 en 7.644 in 2013, naar 189 te controleren verzoeken in 2014 en 192 in 2015.

In september 2009 is door het toenmalige management van de Belastingdienst opdracht gegeven te verkennen hoe de bestrijding van zogeheten georganiseerde systeemfraude vorm gegeven kan worden. Onze toenmalige ambtsvoorganger heeft de Tweede Kamer in paragraaf 7.3. van de fiscale agenda van 14 april 2011 toegezegd dat de Belastingdienst maatregelen treft om systeemfraude te voorkomen en te bestrijden. De aanpak van systeemfraude zoals hier vermoed, was daar een uitvloeisel van. Binnen dit kader hebben de vakexperts van de Belastingdienst de onderhavige selectieregel voor de voorlopige aanslag opgesteld. Mijn ambtsvoorganger is hiervan (zeer waarschijnlijk) niet op de hoogte gebracht. Dat is namelijk een ongebruikelijke gang van zaken binnen de Belastingdienst. Dit omdat voor ieder belastingjaar (naast de doorontwikkeling van andere selectiemethoden) veel selectieregels worden opgesteld en verwijderd en deze regels veelal erg fiscaaltechnisch en gedetailleerd van aard zijn.

14 VVD, 54 SP De leden van de fractie van de VVD vragen of ik van mening ben, dat de criteria van selectieregels gebaseerd moet zijn op onderzoek en feiten en niet op basis van ervaring en expertise. De leden van de fractie van de SP vragen of door foute selectieregels of risicomodellen geen tunnelvisie wordt gecreëerd [CD-VT -].

Met opmerkingen [] (24): Bestond er dan ook een mogelijkheid dat je met alleen de NL nationaliteit en een positieve score op de andere vier criteria obv andere selectieregels uitgeworpen werd?

Met opmerkingen [] (25R24): Wat ik begrijp was dat niet het geval: alleen als aan alle criteria was voldaan, wierp de selectieregel iets uit.

Met opmerkingen [] (26): Weten we dit zeker en welke verklaring hebben we hiervoor? VT/HH had toch laatst een aantal documenten toegestuurd? Waren dat andere stukken?

Met opmerkingen [] (27R26): PM: CD-VT: mijn lezing was dat hier niet specifiek uit bleek, waarom nationaliteit opgenomen moest worden in de selectieregel. Wel zat er nog een querie bij met buitenlandse namen, maar dat is natuurlijk geen besluitvormingsstuk. Hoe zien jullie dit? Als er geen besluitvormingsstuk is, kunnen we hooguit een testimonial opnemen.

Nav van het bovenstaande heb ik deze eerste alinea geformuleerd.

Met opmerkingen [] (28): Kijken hoe we dit opschrijven, kwetsbaar om naar één medewerker toe te schrijven.

Met opmerkingen [] (29): Opgesteld door Wind, nav testimonial betrokken medewerkers

Met opmerkingen [] (30): PM: Check CD-VT.

Met opmerkingen [] (31): PM: []: wie bedoel je precies met het 'management van de Belastingdienst'?

Met opmerkingen [] (2): PM CD-VT: is de fiscale agenda openbaar? Want dan zouden we hier nog even een bronvermelding moeten opnemen.

Met opmerkingen [] (33): @ []: kan ik dit zo zeggen?

@ [] en []: zouden we hier ook aan toe moeten voegen dat die regels door het management van CD-VT worden geaccordeerd oid?

Als uitgangspunt geldt dat de criteria worden gebaseerd op de wet- en regelgeving; bijvoorbeeld in de wet genoemde eisen en/of grensbedragen. Daarbij wordt ook rekening gehouden met antwoorden op vragen in het aangiftebiljet en bijvoorbeeld bevindingen uit controles in het lopende jaar of eerdere jaren (onderzoek en feiten). Maar ook consistentie- en plausibiliteitscontroles kunnen een rol spelen. Tot slot maken wij gebruik van de expertise en ervaringen van medewerkers, om informatie uit eerdere jaren nader te duiden.

Daarbij onderschrijf ik het belang, om tunnelvisie in de selectiesystemen van de Belastingdienst te voorkomen. Om dat te voorkomen hebben we verschillende maatregelen genomen. Zo wordt een uitgeworpen aangifte altijd behandeld door een medewerker, die de aangifte uiteindelijk op basis van alle feiten en omstandigheden conform afdoet of (deels) corrigeert. Het zijn deze feitelijke bevindingen die weer een rol spelen bij het aanpassen en ontwikkelen van selectieregels en risicomodellen voor het betreffende jaar en/of volgende jaren. Verder wordt er onder meer gebruik gemaakt van representatieve steekproeven uit de hele verzameling van aangiften.

16 VVD De leden van de fractie van de VVD vragen of ik van mening ben dat de tweede nationaliteit of etniciteit geen aanleiding mogen zijn voor strenger onderzoek onderzoek. [FJZ -]

Nationaliteit kan een bepalende factor zijn voor de belastingplicht in Nederland. Een voorbeeld is dat schenkingen en erfenissen door Nederlanders in de eerste tien jaar na hun vertrek uit Nederland zijn steeds in Nederland zijn belast. Een ander voorbeeld is dat in belastingverdragen nationaliteit een van de factoren vormt om te bepalen aan welk land heffingsrecht toekomt. **CHECK CDVaktechniek**

Risico-selectie op basis van Nederlandse/niet-Nederlandse nationaliteit kan om die reden gerechtvaardigd zijn. Doorgaans zal daarbij niet relevant zijn welke niet-Nederlandse nationaliteit iemand heeft.

Vanzelfsprekend dient bij iedere keer dat risico-selectie op basis van nationaliteit plaatsvindt, te worden vastgesteld dat de selectie noodzakelijk is. Dat houdt in dat het zo beperkt mogelijk moet worden toegepast (proportionaliteit) en dat er geen andere, minder ingrijpende manier is om hetzelfde resultaat te bereiken (subsidiariteit). Mijn ambtsvoorganger heeft beleidsmatig besloten selectie op grond van nationaliteit af te schaffen, tenzij er een expliciete wettelijke basis voor is. Ik ben het daarmee eens, omdat in dit controlemiddel het gevaar schuilt dat er een ongerechtvaardigd onderscheid wordt gemaakt.

Voor de volledigheid wijs ik erop dat risico-selectie op nationaliteit alleen plaatsvindt in combinatie met andere risico factoren en dat als alle risicofactoren aangeven dat sprake is van een verhoogd risico, sprake is van een uitworp. Door medewerkers wordt beoordeeld ter zake van welke uitworp nader onderzoek gerechtvaardigd is.

Bij een tweede nationaliteit is onvoldoende sprake van een indicatie over de woonplaats om risicoselectie op grond van tweede nationaliteit te rechtvaardigen. Om die reden komt het selecteren om tweede nationaliteit niet meer voor bij de Belastingdienst. **CHECK DF&A/CDVaktechniek**

Ik wil graag een misverstand uit de wereld helpen. Controleren van nationaliteit is niet per definitie hetzelfde als etnisch profileren. Het maakt uit hoe en waarom de nationaliteit als selectiecriteria wordt ingezet. Er bestaan verschillende definities voor etnisch profileren. Onder etnisch profileren versta ik het gebruiken van criteria als ras, etniciteit, nationaliteit, taal of geloof bij opsporing of handhaving terwijl dat niet objectief te rechtvaardigen is. Etnisch profileren keur ik ten strengste af.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

17 CDA (IV&D) Kan de staatssecretaris aangeven waarom het onderzoek naar het gebruik van de nationaliteit door de Belastingdienst kennelijk zo lastig is en waarom er steeds nieuwe informatie naar boven komt?

18 CDA (IV&D) ism O&P) Hoe gaan de staatssecretarissen dit patroon radicaal doorbreken?

Met opmerkingen [] 34]: @CD-VT: wat bedoel je hier precies mee?

Met opmerkingen [] (35): Dit kan beeld toch alleen bevestigen? Andere aangiften worden namelijk niet uitgeworpen.

Met opmerkingen [] PM: CD-VT

Met opmerkingen [] : Wat uitgeworpen wordt is niet alleen wat door risicomodel bestempeld wordt als hoog risico. Ook steekproefsgewijs blijft er uitgeworpen en gecontroleerd worden. Dit is allemaal onderdeel van onze controlestrategie, juist om die 'tunnelvisie'. Daarnaast weet een medewerker niet waarom een uitworp plaatsvindt en controleerd hij/zij dus de hele aangifte.

Met opmerkingen [] (38): @CD-VT: kunnen we hier nog aan toevoegen dat deze steekproeven de selectieregels herijken en dat we op basis van de resultaten uit zo'n steekproef ook weer nieuwe selectieregels opstellen?

Met opmerkingen [] (39): PM: hier nog de beleidsmatige keuze aan toevoegen, dat we sinds 2015 niet meer de tweede nationaliteit willen gebruiken?

Met opmerkingen [] : Dit vind ik een lastige, want de uitworp/selectieregel is volgens mij de aftrek voorkoming die geclaimd wordt en niet het betreffende land/nationaliteit. Je kijkt pas in een latere fase naar de nationaliteit/woonplaats en niet bij de risicoselectie.

Met opmerkingen [] 1]: Toch niet doorgaans? Dat lijkt mij namelijk als eerste de woonplaats van iemand. Er zijn maar een paar landen waar nationaliteit voor gaat, zoals de VS toch?

Met opmerkingen [] 2]: Volgens mij klopt dit niet. Soms hebben mensen twee niet Nederlandse nationaliteiten en maakt het uit welke dat zijn voor de toepassing van bepaalde regelgeving. Volgens mij worden twee niet Nederlandse nationaliteiten daarom wel geregistreerd. Misschien vervangen door

Met opmerkingen [] (43): Hoe werkt tweede nationaliteit uit ten aanzien van belastingplicht/heffingsrecht op basis van nationaliteit (zie eerste alinea bij dit antwoord)?

Met opmerkingen [] 44]: Klopt dit?

Met opmerkingen [] 45]: Dit moeten we zeker weten

(DGFZ/FJZ ism CD Vaktechniek) De leden van de CDA-fractie kunnen zich dus voorstellen dat er redenen kunnen zijn waarbij woonplaats of nationaliteit als factor toch gegrond is. Daarom vragen zij de staatssecretariss om een overzicht van die gevallen waarin nationaliteit wettelijk gezien van belang is en van die gevallen waarin de Belastingdienst het bijhouden van de nationaliteit voor de uitvoeringspraktijk relevant en proportioneel acht.

19, 37 GL, 59 SP, 70, 71 en 75 CU De leden van de fracties van het CDA, GroenLinks, SP en ChristenUnie vragen naar de expliciete wettelijke grondslag waarbij de nationaliteit wordt verwerkt. Daarnaast vragen de leden van de fractie van het CDA om een overzicht van die gevallen waarin nationaliteit wettelijk gezien van belang is en van die gevallen waarin de Belastingdienst het bijhouden van de nationaliteit voor de uitvoeringspraktijk relevant en proportioneel acht. De leden van ChristenUnie vragen daarnaast in welke gevallen de wet een expliciete grondslag biedt om de tweede nationaliteit te verwerken. Daarnaast vragen deze leden mij om te reflecteren op de vraag wanneer risicomodellen en selectieregels een wettelijke grondslag dienen te hebben en in welke gevallen de eerste nationaliteit gebruikt kan worden in risicomodellen en selectieregels. [DGFZ –]

Op grond van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) mogen overheidsinstanties en overheidsorganen persoonsgegevens verwerken wanneer zij voldoen aan een of meer van de volgende voorwaarden. Zij verwerken persoonsgegevens wanneer daar een wettelijke grondslag voor bestaat of wanneer dat noodzakelijk is voor de vervulling van een taak van algemeen belang of in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag.

Geregeld is dat de Belastingdienst voor haar taken gegevens uit de basisregistratie persoonsgegevens mag gebruiken. Een van die gegevens is 'nationaliteit'.

Zoals aangegeven is er een aantal wettelijke bepalingen waarin nationaliteit expliciet is opgenomen als criterium om aan te toetsen of er een materieel heffingsrecht bestaat. Een voorbeeld hiervan is artikel 3 lid 1 van de Successiewet. In dit artikel is bepaald dat de erfenis en schenkingen van een Nederlander die niet meer in Nederland woont, belast worden. Dit geldt tot tien jaar, nadat de Nederlander Nederland heeft verlaten. Om deze regel te kunnen handhaven is het noodzakelijk dat het gegeven nationaliteit wordt verwerkt.

In belastingverdragen is de nationaliteit van een natuurlijke persoon (in laatste instantie) relevant om te bepalen van welke verdragsstaat hij uitsluitend inwoner is in de situaties dat de natuurlijke persoon een dubbele woonplaats heeft. In verdragen, zoals bijvoorbeeld artikel 4 tweede lid van OESO modelverdrag, worden een aantal criteria benoemd. Zoals de nationaliteit waaraan getoetst kan worden. Indien de overige criteria geen uitsluitel gegeven, wordt nationaliteit als laatste criterium getoetst.

Daarnaast kan nationaliteit een relevante factor zijn bij het vaststellen van de woonplaats van een belastingplichtige. De fiscale wet- en regelgeving in Nederland bevat geen concrete criteria om de woonplaats vast te stellen. De Nederlandse fiscale wet- en regelgeving stelt dat naar omstandigheden wordt beoordeeld wat de woonplaats van een persoon is. Dat wil zeggen dat de Belastingdienst zal moeten onderzoeken of een persoon voldoende economische banden met Nederland heeft. Het gegeven nationaliteit kan hierbij worden verwerkt als een van de objectieve criteria aan de hand waarvan de woonplaats van een persoon kan worden vastgesteld. Op zichzelf is voor het gebruik van nationaliteit in het kader van een woonplaatsonderzoek vanuit een juridische optiek geen nadere wettelijke basis vereist. Om echter iedere suggestie van oneigenlijk gebruik uit te sluiten zal ik, zoals mijn ambtsvoorganger eerder ook al heeft aangegeven, herbeoordelen waar nationaliteit door de Belastingdienst wordt gebruikt en zullen wij voor de toekomst waar nodig een expliciete wettelijke grondslag opnemen voor het gebruik van nationaliteit.

20 CDA De leden van de fractie van het CDA vragen of de overzichten van die gevallen waarin nationaliteit wettelijk gezien van belang is en van die gevallen waarin de Belastingdienst het bijhouden van de nationaliteit voor de uitvoeringspraktijk relevant en proportioneel acht aan de AP verstrekt kunnen worden.

Vanzelfsprekend ben ik bereid de Autoriteit Persoonsgegevens deze overzichten te geven.

Met opmerkingen [] 46]: PM [] en
IV&D: hier wordt nog geen antwoord op
gegeven. Gaan we dat overzicht opstellen?

Met opmerkingen [] 47]: PM []
Wettelijk geregeld?

Met opmerkingen [] 8]: Dit voorbeeld hebben
we al eerder gebruikt, is er een ander voorbeeld
mogelijk?

Met opmerkingen [] 9R48]: Arbeidsmigrante
n?

Met opmerkingen [] (50): PM [] Dit is
dan nodig omdat het moet gaan om een NL-
nationaliteit, daarnaast dan ook woonplaats
nodig. Toch?

Met opmerkingen []]: Zie mijn opmerking bij
vraag 16

Met opmerkingen [] 2]: PM [] Is dit
dan een wettelijke basis om nationaliteit vast te
stellen of moet die ook hier nog gecreëerd
worden?

Met opmerkingen [] 53]: Dit samenvoegen met
de vragen van D66?

Met opmerkingen [] (54): Dit samenvoegen met
vragen van DGFZ?

24 CDA (BvA, [redacted]) Tevens verzoeken zij om een reactie te geven op het artikel van het RTL Nieuws met de titel 'Onderzoek naar misstanden legt bom onder top Belastingdienst'.

TE BEANTWOORDEN

25 CDA (BvA, [redacted]) Verder verzoeken zij om het rapport van het Onderzoeksbureau Integriteit Financien (OIF), indien nodig vertrouwelijk, aan de Kamer te doen toekomen. Is de staatssecretaris bereid om de conclusies van dit rapport openbaar te maken? Klopt het dat het bureau een nader feitenonderzoek aanbeveelt? Wie gaat dit vervolgonderzoek uitvoeren en wat is de onderzoeksoopdracht? Kan de staatssecretaris een update geven over de stand van zaken rond de aangiften tegen de Belastingdienst?

TE BEANTWOORDEN

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

26 D66 BZK ([redacted]) De leden van de fractie van D66 vragen om een brief waarin het kabinet ingaat op haar rijksbrede visie als het gaat om het voorkomen en aanpakken van etnisch profileren.

Er ligt bij alle lagen van de overheid een belangrijke verantwoordelijkheid voor de voorkoming en bestrijding van discriminatie. Overheidsorganisaties hebben, vanwege hun specifieke rol in een democratische rechtsstaat, bij uitstek een verantwoordelijkheid om conform het gelijkheidsbeginsel te handelen. De maatregelen uit het kabinetsbrede antidiscriminatiebeleid zijn dan ook mede gericht op de overheid zelf. Ik informeer uw Kamer elk jaar over de voortgang van de kabinetsaanpak van discriminatie en de visie waarop deze gebaseerd is, waaronder het vergroten van bewustwording over vooroordelen.

27 EN 28 D66 De leden van de fractie van D66 vragen om een uitputtend overzicht van wetten, regelingen, procedures, risicomodellen en selectiemodules van de rijksoverheid, waarin de (tweede) nationaliteit of etniciteit is opgenomen als voorwaarde en/of (risico-)indicator. Daarbij vragen deze leden ook om de argumenten en/of redenen die zijn aangevoerd om deze persoonskenmerken te registreren. [Voor de Belastingdienst: IV&D - [redacted], voor SZW: [redacted]].

Een uitputtend overzicht is door SZW voor de sociale zekerheid niet op korte termijn te maken. Een goede beantwoording van deze vragen voor het heden en recente verleden vergt langere tijd. Mijn collega van SZW zal de SVB, UWV, Inspectie SZW en VNG vragen nader te onderzoeken in welke mate nationaliteit, tweede nationaliteit en/of etniciteit zijn opgenomen als voorwaarde en/of (risico-)indicator). De uitvoerders in de sociale zekerheid hechten eraan om in de uitvoering en handhaving alleen daar waar dit op basis van wet, regelgeving en verdragen is voorgeschreven onderscheid te maken op basis van nationaliteit. Ter illustratie: bij de beoordeling van het recht op een bijstandsuitkering moet vastgesteld worden of iemand Nederlander is, of daaraan gelijkgesteld wordt conform artikel 11 van de Participatiewet. Omdat het uitkeringsrecht hieraan verbonden is, moet dit zorgvuldig gerapporteerd en geregistreerd worden. Een tweede nationaliteit of etniciteit wordt voor zover nu bekend niet geregistreerd. Nationaliteit staat altijd geregistreerd in de Basisregistratie Personen.

Als algemene opmerking geldt dat nationaliteit bij de rechtmatige uitvoering van veel wettelijke taken (bijvoorbeeld AOW/AIO, Anw, AKW), zowel in nationale wetgeving als in bilaterale en multilaterale wetgeving van belang is. In deze gevallen is het voor de beoordeling van (de hoogte) van het recht relevant om te weten wat de nationaliteit van een persoon is. Daar waar dit relevant is voor de taakuitoefening wordt nationaliteit bij de SVB geregistreerd. Op grond van artikel 6, eerste lid e AVG bestaat er een grondslag voor het verwerken van dit persoonsgeven in haar administratie.

Met opmerkingen [redacted] [55]: Zie mail [redacted] 29-5, 16:35

Met opmerkingen [redacted] [56]: PM vanuit BZK: 1) de minister moet ze nog goedkeuren, ze gaan vanmiddag de lijn in, 2) ik kijk morgen naar de hele set antwoorden en misschien zijn er voor de onderlinge consistentie nog wijzigingen nodig.

Deze conceptantwoorden zijn dus nog in beweging.

Met opmerkingen [redacted] [57]: PM: [redacted] Gaat SZW dit overzicht nog maken? Dan toezeggen aan Kamer, anders ander antwoord opnemen.

Met opmerkingen [redacted] [58]: Dit tzt ook in oplegnotitie vermelden

Voor de sociale zekerheidsregelingen die worden uitgevoerd door gemeenten geldt in zijn algemeenheid dat nationaliteit als voorwaarde is opgenomen voor de vaststelling van de 'kring van rechthebbende' van de regelingen. De grondslagen hiervoor zijn opgenomen in de de Participatiewet, Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) en Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo).

29 D66 De leden van de fractie van D66 vragen het kabinet om een uitputtend overzicht van de situaties waarin de nationaliteit, tweede nationaliteit en/of etniciteit een rol hebben gespeeld, terwijl een wettelijke grondslag ontbrak [SZW: Belastingdienst: CD-VT, .

Voor de sociale zekerheid geldt dat een dergelijk uitputtend overzicht niet op korte termijn is te maken.

Voor de Belastingdienst geldt dat er geen situaties waarin een wettelijke grondslag voor het gebruik van de nationaliteit ontbrak. De wettelijke grondslag is gelegen artikel 3.1 van de Wet basisregistratie personen, artikel 37 van het besluit basisregistratie personen en het Autorisatiebesluit Belastingdienst, Rijksdienst voor Identiteitsgegevens. In het laatste besluit is bepaald dat de Belastingdienst spontaan slechts een gegeven krijgt dat is opgenomen in bijlage I bij dit besluit (waaronder de nationaliteit) en op verzoek de gegevens opgenomen in bijlage II, indien het verzoek gericht is op het verkrijgen van gegevens die noodzakelijk zijn voor:

- de heffing van rijksbelastingen, heffingsrente, revisierente, compenserende rente en bestuurlijke boetes op grond van de Algemene wet inzake rijksbelastingen;
- de invordering van de rijksbelastingen op grond van de Invorderingswet 1990;
- de toekenning, uitbetaling en terugvordering van tegemoetkomingen op grond van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen;
- de uitvoering van taken op grond van de Algemene Douanewet;
- toezicht op naleving en opsporing van overtreding van de hiervoor genoemde regelgeving.

Voor een verzoek om gegevens opgenomen in bijlagen II en III geldt dat het gericht moet zijn op het verkrijgen van gegevens die noodzakelijk zijn voor de heffing van de erfbelasting. Wel is het zo dat na de toezegging van onze ambtsvoorganger in zijn brief van 15 november 2019, is gebleken dat het gebruik van de nationaliteit in een selectieregel in de (landelijke) selectiemodule voor de voorlopige aanslag niet gestopt was, terwijl de toegezegde expliciete wettelijke grondslag er niet was. Het gebruik van nationaliteit in deze selectiemodule is met ingang van 15 mei 2020 gestopt.

30 D 66 BZK De leden van de fractie van D66 vragen het kabinet om te reageren op de uitspraak van een groot deel van de Tweede Kamer dat etnisch profileren onaanvaardbaar is. Daarbij vragen deze leden om te reflecteren op de eerdere uitspraak van het kabinet dat etnisch profileren zoveel mogelijk voorkomen moet worden en dat etniciteit door de KMar als risico-indicator zou worden gebruikt.

Etnisch profileren waarmee ongerechtvaardigd onderscheid wordt gemaakt, is discriminatie en daarmee ontoelaatbaar. Het is dan ook van groot belang dat er bij het toepassen van risico-indicatoren voor alle criteria (naast een wettelijke grondslag) een objectieve rechtvaardiging is en dat de invloed van vooroordelen wordt voorkomen.

31 D66 BZK De leden van de fractie van D66 vragen om een reactie op het interview met de Nationale ombudsman, waarin hij schetst dat "etnisch profileren in alle lagen van de overheid voorkomt". Tevens vragen deze leden welke autoriteit houdt structureel toezicht op etnisch profileren door de overheid.

Helaas komen vooroordelen, bewust of onbewust, bij alle mensen voor. Zoals gezegd hebben overheidsorganisaties, vanwege hun specifieke rol in een democratische rechtsstaat, bij uitstek een verantwoordelijkheid om conform het gelijkheidsbeginsel te handelen. Trainingen kunnen mensen bewust maken van hun eigen vooroordelen en stereotypen en zo discriminatie voorkomen. In de afgelopen jaren hebben ook medewerkers van ministeries en gemeenten dergelijke trainingen gevolgd bij het College voor de rechten van de mens. Het College voor de rechten van de mens

Met opmerkingen [59]: SZW.

Met opmerkingen [60]: PM: DGFZ, DJZ, FJZ en IV&D: graag een check op dit antwoord.

Met opmerkingen [61]: Dit kan de vraag oproepen wat het verschil is tussen een wettelijke grondslag en een expliciete wettelijke grondslag.

Met opmerkingen [62]: PM vanuit BZK: 1) de minister moet ze nog goedkeuren, ze gaan vanmiddag de lijn in, 2) ik kijk morgen naar de hele set antwoorden en misschien zijn er voor de onderlinge consistentie nog wijzigingen nodig.

Deze conceptantwoorden zijn dus nog in beweging.

Met opmerkingen [63]: PM vanuit BZK: 1) de minister moet ze nog goedkeuren, ze gaan vanmiddag de lijn in, 2) ik kijk morgen naar de hele set antwoorden en misschien zijn er voor de onderlinge consistentie nog wijzigingen nodig.

Deze conceptantwoorden zijn dus nog in beweging.

heeft, binnen de reikwijdte van haar oordelende bevoegdheid, ook een rol bij het toezien op etnisch profileren door de overheid.

33 D66 De leden van de fractie van D66 vragen in hoeverre de cultuur bij de Belastingdienst verbeterd is, en daarbij specifiek naar de snelheid waarmee misstanden bekend zijn bij de politieke top. [O&P-]

Het is belangrijk dat misstanden vrijelijk gemeld kunnen worden en op een juiste manier opvolging krijgen. De Personeelsraadpersonen dragen hieraan bij. Hun opdracht is om gedurende één jaar actief medewerkers van de Belastingdienst op te zoeken en met hen in gesprek te gaan. Zo kunnen zij signalen over structurele onrechtmatigheden en mogelijke misstanden van de werkvloer ophalen en hierover adviseren aan de . Bij signalen over misstanden en onrechtmatigheden gaat het niet alleen over onrechtmatigheden in juridische zin. Het kan daarbij ook gaan over signalen over zaken die niet in orde zijn, zoals over het werkproces, de omgang met elkaar, het organiseren van (collegiale) tegenspraak en onbedoelde effecten van werkinstructies. De Personeelsraadpersonen zijn kort geleden gestart maar de medewerkers van de Belastingdienst weten hen wel al te vinden. Het eerste interne rapportagemoment is na de zomer.

34 D66, 46 GL De leden van de fracties D66 en GroenLinks vragen in hoeverre er intern aandacht wordt besteed aan vooroordelen, (onbewuste) discriminatie en (institutioneel) racisme en hoe etnisch profileren in de toekomst wordt voorkomen [O&P-]

Vooropgesteld keuren wij etnisch profileren ten strengste af. Daarvan mag nimmer sprake zijn, zeker niet bij een overheidsorganisatie. Daarom heeft het onderwerp nadrukkelijk aandacht op verschillende plekken binnen de Belastingdienst. Zo gaat het in het centrale onboardingsprogramma voor nieuwe medewerkers over de ethische aspecten van het werk en over de betekenis van de kernwaarden verantwoordelijkheid, geloofwaardigheid en zorgvuldigheid. Ook heeft integer handelen een belangrijke plek in bijvoorbeeld, opleidingsprogramma's en dialogsessies die onder de leiderschaps- en cultuuraanpak zijn gevoerd. De actualiteit onderstreept het belang om het gesprek over vooroordelen en (onbewuste) discriminatie intensief te blijven voeren, ook onder de vervolgaanpak leiderschap en cultuur.

35 D66, 58 SP, 84 DENK De leden van de D66-fractie vragen of is na te gaan welke individuen of huishoudens door deze selectiemodules anders zijn behandeld en hoe gedupeerden over deze praktijk worden geïnformeerd. De leden van de fractie van de SP vragen of burgers door deze selectieregel gedupeerd zijn geraakt. De leden van DENK vragen of het klopt dat er circa 11.000 Nederlanders met een dubbele nationaliteit strenger door de Belastingdienst zijn gecontroleerd dan andere Nederlanders.

Een door het selectiesysteem geselecteerd verzoek wordt altijd behandeld door een medewerker, voordat de Belastingdienst beslist op het verzoek. In voorkomende gevallen stuurt deze een brief aan de desbetreffende belastingplichtige, die de mogelijkheid krijgt om hier op te reageren. Afhankelijk van de reactie wordt de voorlopige aanslag daarna, rekening houdend met de reactie en in lijn met de wet- en regelgeving, vastgesteld conform het verzoek of (deels) gecorrigeerd. Een selectieregel kan namelijk hooguit iets zeggen over mogelijke risico's op onjuistheden in een verzoek, maar biedt hierover geen uitsluitel.

Vanwege het bovenstaande kan niet zonder meer worden gesteld dat burgers die op basis van de selectieregel werden uitgeworpen gedupeerd zijn. Als hun verzoeken namelijk werden gecorrigeerd, dan kwam dit doordat een medewerker van de Belastingdienst wel degelijk onjuistheden in de aangifte had geconstateerd. Daarbij geldt wel dat met de selectieregel voor de voorlopige aanslag burgers met een niet-Nederlandse nationaliteit strenger mogelijk strenger gecontroleerd konden worden dan Nederlandse burgers, indien zij ook aan de overige vier criteria van de selectieregel voldeden. Hierbij moet dan wel worden aangenomen dat deze Nederlandse burger ook niet door een van de overige 60 selectieregels in de selectiemodule van de voorlopige aanslag werd geselecteerd voor een handmatige beoordeling. Als dat wel het geval was, werden burgers met zowel de Nederlandse, als de niet-Nederlandse nationaliteit aan een handmatige beoordeling.

36 D66 De leden van de fractie van D66 vragen welke signalen de Nationale Ombudsman tot nu toe heeft ontvangen, over etnisch profileren bij de Belastingdienst.

Met opmerkingen [64]: PM: Check CD-VT

Met opmerkingen [65]: Check ook antwoord onder vraag 11/12: Daarbij vragen de leden van het CDA of burgers met enkel de Nederlandse nationaliteit ten onrechte niet zijn gecontroleerd, doordat in de selectieregel het criterium niet-Nederlandse nationaliteit is opgenomen. Het is lastig om hierop met zekerheid een antwoord te geven. De selectiemodule voor de voorlopige aanslag bevatte namelijk circa 60 selectieregels (naar de stand van het belastingjaar 2019). Als een verzoek van iemand met enkel de Nederlandse nationaliteit onjuistheden bevatte, was er dan ook een grote kans dat één van de andere selectieregels deze onjuistheid ook kon opsporen.

Kunnen we dan in het antwoord op deze vraag wel zo stellig antwoorden?

Met opmerkingen [66]: Ik heb het iets aangepast. @CD-VT: graag jullie check hierop.

Met opmerkingen [67]: @ je had hier drie opmerkingen bij geplaatst. Die neem ik niet over, omdat dit het 'eigen' antwoord van de Nationale Ombudsman is. Daar pas ik dus lever niet zomaar iets in aan.

De Nationale ombudsman doet een onderzoek naar hoe overheidsinstanties – waaronder de ombudsman zelf – om moeten gaan met klachten over etnisch profileren. Voor dit onderzoek staan klachten centraal van burgers die het gevoel hebben dat zij er bij de opsporing of rechtshandhaving uit worden gepikt door een individuele ambtenaar vanwege hun etniciteit. Het onderzoek richt zich dus niet op etnisch profileren als zodanig, maar op de klachtbehandeling.

Dat etnisch profileren voorkomt is een feit. Toch ontvangt de overheid, en ook de Nationale ombudsman, hier weinig klachten over. Daarom heeft de ombudsman een meldpunt geopend waar burgers hun ervaringen kunnen delen: over hoe de klachtbehandeling is verlopen, maar ook waarom zij wellicht ervoor kiezen geen klacht in te dienen.

Hoewel het onderzoek dus een andere focus heeft, zijn er wel een handvol meldingen binnengekomen over de Belastingdienst, waarbij burgers aangaven dat zij het gevoel hadden anders behandeld te worden op basis van hun etniciteit. In het najaar zal de Nationale ombudsman zijn onderzoeksresultaten uitbrengen. Op basis van deze onderzoeksresultaten zal ik gepaste maatregelen gaan nemen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van GL

38 GL De leden van de fractie van GroenLinks vragen in welke gevallen het objectief te rechtvaardigen is om gebruik te maken van criteria als huidskleur, nationaliteit, etniciteit, taal of geloof [FJZ –]

Het gebruik van nationaliteit door de Belastingdienst heb ik reeds toegelicht. Voor het gebruik van criteria als huidskleur, etniciteit, taal of geloof door de Belastingdienst is in het algemeen geen rechtvaardiging te vinden en is dus niet als algemeen selectie criterium toegestaan. Over het algemeen is het gebruik van deze criteria verwerpelijk. Ik keur het gebruik van deze criteria in het toezicht van de Belastingdienst daarom ten strengste af.

Wel zou in een uitzonderlijk individueel geval het gebruik van deze criteria gerechtvaardigd kunnen zijn. Zo komen bepaalde ziektes alleen bij bepaalde rassen voor. Als een belastingplichtige ziektekosten in aftrek wenst te nemen in verband met een dergelijke ziekte waarbij gerechtvaardigde twijfel bestaat over de realiteit van de gestelde ziekte, kan het noodzakelijk zijn om te beoordelen of de belastingplichtige wel van een ras is waarbij deze ziekte voorkomt.

Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld stellingen van belastingplichtige of belastingschuldigen die samenhangen met een beperkte beheersing van de Nederlandse taal. Om de aannemelijkheid van die stellingen te beoordelen, kan het gerechtvaardigd zijn om nader onderzoek te doen naar de taalbeheersing.

Als een belastingplichtige aangeeft giften aan een religieuze instelling te hebben gedaan, kan het feit dat deze belastingplichtige lid is van de betreffende instelling worden meegewogen in de waardering van de aannemelijkheid van de giften.

Ik benadruk dat het gebruik van deze criteria slechts in zeer uitzonderlijke gevallen te rechtvaardigen is en dat er dus prudent mee om dient te worden gegaan.

39 GL De leden van de fractie van GroenLinks vragen mij om te reflecteren op de effectiviteit van etnisch profileren en hoe dit zich verhoudt tot artikel 1 van de Grondwet. [FJZ –]

Zoals ik reeds herhaaldelijk heb opgemerkt acht ik etnisch profileren verwerpelijk. Etnisch profileren acht ik daarom in beginsel in strijd met het discriminatieverbod uit de Grondwet. Wel kan het voor de uitvoering van wettelijke taken van toezicht en dienstverlening noodzakelijk zijn om persoonskenmerken te verwerken, waaruit mogelijk de etniciteit van een burger afgeleid kan worden. Ik doel hier op onder andere op namen van burgers, of diens nationaliteit. Ik ben reeds ingegaan op de noodzaak van het verwerken van deze gegevens. Samenvoegen met vraag 30 BZK of vraag 38

Met opmerkingen [] (68): @ @IV&D, @FJZ: kan ik dit zo aankondigen?

Met opmerkingen [] (69): Toegevoegd door []

Met opmerkingen [] (70): Ik twijfel hier zelf over. Graag heel kritisch meelesen! Is dit AVG-proof? Bij twijfel stel ik voor ons te beperken tot de eerste alinea.

Met opmerkingen [] @FJZ: en ik vinden het ontzettend gevoelig om deze voorbeelden te noemen. Voor het eerste voorbeeld geldt dat we het veel te controversieel vinden om over 'menselijke rassen' te spreken (als een dergelijke categorisering al aangebracht kan worden). Voor de andere twee voorbeelden geldt dat hier ook andere wegen mogelijk zijn om te toetsen of er mogelijke risico's op fraude zijn (tav taal kan een medewerker toch gewoon even bellen of de belastingplichtige het wel heeft begrepen bijvoorbeeld)?

Ons voorstel is daarom, om deze voorbeelden niet op te nemen en het te laten bij de eerste alinea. Kunnen jullie hierin meegaan?

Met opmerkingen [] (72): Kunnen we hier eventueel verwijzen naar het artikel in Trouw van []?

Met opmerkingen [] (73): Ik wist niet meer goed wat we met deze vraag aanmoeten.

Met opmerkingen [] (74): Ik heb er dit tekstvoorstel aan toegevoegd. @ @ graag jullie check hierop.

41 GL De leden van de fractie van GroenLinks vragen op welke manier de AP aan de informatie uit de Kamerbrief van 11 mei 2020 had kunnen komen [IV&D -]

Ik heb alle vertrouwen in de deskundigheid van de AP. Ik wacht de uitkomst met belangstelling af.

PM: de brief van 11 mei 2020 gaat over het gebruik van nationaliteit in risicomodellen en selectieregels bij de Belastingdienst (buiten Toeslagen). Het onderzoek van de AP over toeslagen. Voorzichtige conclusie: informatie is niet van invloed op onderzoek van de AP. Probleem: in de brief staat dat we de AP verzocht hebben de informatie in het onderzoek te betrekken.

42 GL (IV&D -) De leden van de fractie van GroenLinks vragen waarom het nog steeds niet mogelijk is om een volledig en accuraat beeld te geven of eerste nationaliteit nog voorkomt wanneer daar geen expliciete wettelijke grondslag voor bestaat.

TE BEANTWOORDEN

44 en 45 GL, 50 SP, 96 DENK De leden van de fractie van GroenLinks constateren dat eerder een incorrecte passage aan de Kamer is gestuurd en vragen of deze passage bewust of onbewust incorrect was. Daarnaast deze leden waarom de Kamer niet op 1 januari 2020 is geïnformeerd over het feit dat de toezegging van 15 november 2019 niet was gehaald. De leden van de SP-fractie vragen hoe het mogelijk is dat ik op 12 mei jongstleden in het televisieprogramma Op1, beweerde pas enkele dagen op de hoogte te zijn van het gebruik van de dubbele nationaliteit bij de 11.000 mensen die tussen 2012 en 2015 door een selectieregel op een tweede nationaliteit zijn geselecteerd, in het licht van de uitvraag die op 14 november 2019 is gedaan. De leden van de fractie van DENK vragen of het klopt dat de (tweede) nationaliteit uit de risicomodellen en selectieregels pas is verwijderd naar aanleiding van een doorlichting in 2019 en vragen hoe dit zich verhoudt tot de eerder genoemde datum van 31 januari 2015. Deze leden vragen of het dus klopt dat de Kamer stelselmatig verkeerd is geïnformeerd en waarom dit is gebeurd [UHB-]?

Bij de eerste inventarisatie naar het gebruik van tweede nationaliteit in risicomodellen en selectieregels bleek dat er één selectieregel in de voorlopige aanslag was waar tweede nationaliteit gebruikt werd. Dat betrof een selectieregel die gebruikt werd bij verzoeken voor een Voorlopige Aanslag. Daarvan was aangegeven dat dit persoonskenmerk met ingang van de voorlopige aanslagregeling van het jaar 2020 zou zijn uitgebouwd. Daarbij is in de zomer van 2019 niet gerealiseerd dat de periode waarin een voorlopige aanslag 2019 nog kan worden opgelegd kan doorlopen na het jaar waarop die betrekking heeft. Achteraf is er ten onrechte van uitgegaan dat met het verwijderen van dit persoonskenmerk vanaf 2020 alle nationaliteit was verwijderd. Dit kwam pas naar voren nadat, door de vragen over de betreffende passage van RTL en Trouw, opnieuw naar de betreffende selectieregel werd gekeken. Daarop is direct de rectificatiebrief van 11 mei naar uw Kamer verzonden. Op 1 januari 2020 was nog niet bekend dat de in de betreffende selectieregel over het jaar 2019 nog gebruikt werd en kon uw Kamer ook niet daarover geïnformeerd worden.

47 GL (BZK -) De leden van de fractie van GroenLinks vragen de staatssecretaris in hoeverre deze problematiek ook speelt bij andere overheidsinstanties. Is het voor kabinet topprioriteit om dit te onderzoeken en zo snel mogelijk op te lossen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

49 SP De leden van de fractie van de SP vragen waarom het keer op keer voor hem onmogelijk blijkt artikel 68 van de Grondwet te eerbiedigen en in welke mate hij van mening is dat de Staten-Generaal zijn controlerende taak op uitvoering van de wet dient uit te kunnen voeren [DJZ -].

Het zo volledig mogelijk en juist informeren van uw Kamer vinden wij van groot belang. Daarom hebben wij uw Kamer op 11 mei jl. ingelicht toen uit de persvragen die waren gesteld op 29 april jl. duidelijk werd dat de voortgangsrapportage een onjuistheid bevatte. Wij betreuren dat de onjuistheden pas bij de behandeling van de persvragen aan het licht zijn gekomen.

Met opmerkingen [75]: PM: s
lijn van antwoord niet als volgt: door de vragen nader onderzoek en daardoor dit boven water. Vervolgens AP geïnformeerd (neem ik aan). Kan geen antwoord geven op de als dan vraag. Informatie kan pas naar AP als we hier zelf van op de hoogte zijn.

Met opmerkingen [76]: PM: Wellicht kunnen we wel noemen dat het onderzoek van de AP zich in de eerste plaats richt op Toeslagen en aanstippen dat het in zoverre logisch is dat deze informatie pas op 11 mei de AP heeft bereikt oid? Dan zou dit antwoord nog wat meer naar de onderzoeksomschrijving van de AP toegeschreven moeten worden.

Met opmerkingen [77]: PM: Ik zou deze twee zinnen omdraaien. Dan krijg je eerst de aanname en vervolgens de fout in die aanname. Daar misschien ook aan toevoegen dat er voor ieder belastingjaar een aparte module wordt gebouwd?

51 SP (IV&D []) Hoe is het mogelijk dat daar na een half jaar nog geen volledig beeld van te geven is?

52 SP De leden van de fractie van de SP vragen wanneer wat precies is uitgevraagd

[UHB: [] en []]

De inventarisatie is tot stand gekomen naar aanleiding van de motie Weyenberg, die is ingediend tijdens het VAO van 4 juli 2019.³ In deze motie werd mijn ambtsvoorganger verzocht om een dubbele nationaliteit niet meer te gebruiken als risico-indicator bij het toekennen van Toeslagen.

Verscheidene directeuren van de Belastingdienst vroegen zich tijdens een ambtelijk overleg op 11 juli 2019 af van in welke risicomodellen en selectieregels van de overige onderdelen van de Belastingdienst nog nationaliteit werd gebruikt en of dit gebruik terecht en noodzakelijk was. Hierom is naar aanleiding van dit overleg vanaf augustus een uitvraag gedaan bij verschillende onderdelen van de Belastingdienst, die met risicomodellen of selectieregels werken.

De eerste resultaten van deze uitvraag zijn neergelegd in een memo van 30 oktober 2019. Hieruit bleek dat nationaliteit nog in twee selectieregels gebruikt werd. De eerste selectieregel had betrekking op de loonheffing en de sociale verzekeringsplicht. Voor deze regel bestond ook een wettelijke grondslag. De tweede selectieregel zat in de selectiemodule voor verzoeken om een voorlopige aanslag. De vakexperts hadden aangegeven dat deze selectieregel vanaf 2020 niet meer opgenomen zou worden in de selectiemodule.

Op 9 januari 2020 bevestigde het verantwoordelijke dienstonderdeel dat de selectieregel voor de voorlopige aangifte inderdaad niet meer was opgenomen in de selectiemodule. Vervolgens is in een memo van 30 januari 2020 bevestigd dat het persoonskenmerk nationaliteit niet meer was opgenomen in risicomodellen of selectieregels, tenzij daarvoor een expliciete wettelijke grondslag bestaat. Op basis van dit memo heb ik in mijn brief van 28 april 2020 aangegeven dat de tweede nationaliteit uit alle risicomodellen en selectieregels van de Belastingdienst is gehaald en dat de eerste nationaliteit hierin nog slechts is opgenomen, voor zover daarvoor een expliciete wettelijke grondslag bestaat.⁴

53.2 SP 77 CU De leden van de fractie van de SP vragen wat de precieze aanleiding is geweest om de Auditdienst Rijk onderzoek te laten doen naar de totstandkoming van selectieregels en risicomodellen? De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of de ADR is verzocht om in het onderzoek naar de wijze van totstandkoming van risicomodellen, selectieregels, data-analyses en query's bij de Belastingdienst (incl. Toeslagen) ook in te gaan op de rol van 'zelflerende' en voorspellende algoritmes in deze totstandkoming [UHB - []]

Naar aanleiding van de Belastingdienst brede uitvraag van 14 november bleek dat op heel veel plekken binnen de Belastingdienst op verschillende wijze met gegevens wordt omgegaan. Om inzicht krijgen in de governance en de mate waarin er checks and balances aanwezig zijn bij de toepassing van gegevens voor analyses en het toezicht, was nader onderzoek gewenst. Zo een onderzoek vraagt om specifieke kennis en voldoende onafhankelijkheid. Daarom is de ADR eind 2019 gevraagd om in 2020 onderzoek te doen naar de wijze van totstandkoming van risicomodellen, selectieregels, data-analyses en query's bij de Belastingdienst (incl. Toeslagen), in kaart te brengen welke waarborgen daarbij gelden en hoe deze getoetst worden. Deze onderzoeksvraag leidt tot een omvangrijk onderzoek. Er is daarom niet voor gekozen om de rol van 'zelflerende' en voorspellende algoritmes in dit onderzoek te betrekken. Wel is De Algemene Rekenkamer (ARK) dit jaar een onderzoek gestart naar voorspellende en voortschrijvende algoritmes, die door de Rijksoverheid worden gebruikt. Ook bij de Belastingdienst heeft de ARK in het kader van dit onderzoek vragen gesteld.

53 SP De leden van de fractie van de SP vragen waarom nu pas onderzocht zal worden of er basis is van een juiste totstandkoming van onderzoek naar fraude. Daarnaast vragen zij hoe het komt dat de Belastingdienst institutioneel heeft weggekeken bij risicoselectie die wettelijk niet geoorloofd is [UHB - []]

³ Kamerstukken II, 2018-19, 31066, nr. 506.

⁴ Kamerstukken II, 2019-20, 31066, nr. 630, bijlage 1: Voortgangsrapportage Toeslagen.

Met opmerkingen [] (78): Kunnen we hier sec verwijzen naar het betreffende overleg? En is daar een verslag van? (ivm mogelijke vraag om openbaar te maken)

Met opmerkingen [] () Het ging om een Concernstaf. Er is een verslag, die wellicht openbaar gemaakt kan worden.

Met opmerkingen [] (80): Check CD-VT, [] weet jij ook de wettelijke grondslag van die selectieregel? Die zou ik hierin dan graag willen opnemen.

Met opmerkingen [] (81): Hier nog uitvraag van maart aan toevoegen

Met opmerkingen [] (82): Afgestemd met Rogier en []

Met opmerkingen [] () k zal deze vraag aan hen voorleggen.

Bij de Belastingdienst loopt op dit moment geen onderzoek naar de juiste totstandkoming van onderzoeken naar fraude. Wel wordt momenteel een onderzoek opgestart naar applicaties die lijken op de Fraudesignaleringsvoorziening (FSV). Ook het gebruik van nationaliteit wordt in dit onderzoek meegenomen. Dit onderzoek wordt opgestart naar aanleiding van berichtgeving in de media rond 28 februari jongstleden, over dat er in de FSV zogenoemde zwarte lijsten zouden zijn bijgehouden over burgers. Of het tempo waarop dit onderzoek wordt opgestart hoog genoeg is, is een oordeel dat ik graag aan uw Kamer laat.

Overigens betreur ik het dat er nog altijd selectiesystemen en -bestanden bij de Belastingdienst gevonden worden, waarin onterecht of onnodig specifieke persoonskenmerken zijn opgenomen. De medewerkers van de Belastingdienst en ik werken er hard aan, om de selectiesystemen en -bestanden hier zoveel mogelijk van te schonen en te voorkomen dat persoonskenmerken onterecht of onnodig worden opgenomen. Tegelijkertijd gebruikt de Belastingdienst op centraal en lokaal niveau zeer veel middelen om aangiften (door) te selecteren voor controle. Daardoor is het onvermijdelijk, dat in sommige gevallen pas na een specifieke aanleiding aan het licht komt dat wij een persoonskenmerk onterecht of onnodig in een systeem of bestand hebben opgenomen.

55 SP De leden van de fractie van de SP vragen mij om de selectieregels en risicomodellen inclusief het totstandkomingsproces openbaar te maken [CD-VT -]

Ik onderken de meerwaarde van een maatschappelijke toets op de selectieregels en risicomodellen. Het gaat hier evenwel om informatie van controlestrategische aard. Het delen van deze informatie kan 'gaming the system' in de hand werken. Als een kwaadwillende belastingplichtige bijvoorbeeld weet dat een selectieregel is afgesteld op een aftrekpost van €5.000 of hoger, zal deze burger vermoedelijk aftrekposten opvoeren die vlak onder dit bedrag liggen. Om die reden maak ik de selectieregels en risicomodellen niet openbaar.

Wel is toetsbaar of het bedrijfsproces van de Belastingdienst zodanig is ingericht dat er voldoende checks and balances zijn ingebouwd om te borgen dat selectieregels en risicomodellen aan alle juridische vereisten voldoen. Op deze wijze kan er een maatschappelijke toets plaatsvinden van wat er precies gebeurt en of dat juridisch en ethisch wel in orde is. Dit zal ook meegenomen worden in de technische briefing die uw Kamer over dit onderwerp zal ontvangen.

56 SP De leden van fractie van de SP vragen zich af of het onderzoek af komt, nu de AP steeds nieuwe informatie van de Belastingdienst krijgt. Zij vragen of het klopt dat de AP onderzoek doet op basis van wat de Belastingdienst aanlevert. Ook willen zij weten of de AP toegang kan krijgen tot de systemen om onderzoek te doen [IV&D -]

De Autoriteit Persoonsgegevens bepaalt zelf de aard en omvang van het onderzoek. De AP heeft in het kader van dit onderzoek verschillende keren informatie opgevraagd. De Belastingdienst heeft de gevraagde informatie en documenten verstrekt. Ook heeft de AP twee keer een onderzoek ter plaatse gedaan bij Belastingdienst/Toeslagen. Tijdens die onderzoeken ter plaatse heeft de AP in de systemen c.q. applicaties kunnen kijken. De onderzoekers van de AP gaven daarbij aan wat zij wilden zien. Daarnaast heeft de Belastingdienst later gevonden informatie aan de AP verstrekt.

Ik realiseer mij dat de AP de nieuwe informatie uit oogpunt van integriteit en zorgvuldigheid steeds moet onderzoeken en dat dit effect heeft voor de voortgang van het onderzoek. Zoals ik hierboven uiteen heb gezet, heeft de van de AP aangekondigd dat de AP het onderzoek voor de zomer verwacht af te ronden.

57 SP (IV&D) Daarom doen de leden van de SP-fractie een uitdrukkelijk beroep op de staatssecretaris het externe onderzoek, zowel naar de zwarte lijst, als naar etnisch profileren, uit te laten voeren door een totaal andere organisatie of universiteit. Tevens willen deze leden graag afspreken dat gedurende het onderzoek de Kamer mee mag kijken naar de vraagstelling, naar de tussenrapportages. Er is te veel gebeurd om nu de Kamer te laten afwachten.

60 SP De leden van de fractie van de SP vragen hoe de Willen/Mogen/Kunnen toets precies werkt en of hierop wordt meegekeken door externe juristen of ethici [CAP: Oosting en IV&D:]

Met opmerkingen [84]: Dit ook in storyline? En hoe verhoudt dit zicht tot eerdere antwoorden waarin lijkt dat we nu wel echt alles hebben (2 selectiemodules uit onderzoek najaar '19 en nu kwam deze nog op). Daar dan ook indien nodig nuanceren?

Met opmerkingen PM: CD-VT, DF&A en IV&D: Hoe zien jullie deze passage? Is verder nuanceren nodig?

Met opmerkingen : Akkoord zo.

Met opmerkingen [87]: Klopt dit en zouden we dit dan iets meer kunnen uitwerken? Bijv. speelt de rol van de FG hier nog? Hebben we intern hier iets voor ingericht?

Met opmerkingen : Ik denk dat dat het proces van de GEB/DPIA is.

Met opmerkingen Eens en de willen mogen kunnen toets e.d. Goed om dit aspect mee te nemen in de technische briefing.

Met opmerkingen [90]: PM: Check DF&A, CD-VT en IV&D.

Met opmerkingen [91]: Timing in de gaten houden. Daarnaast nog even bezien of deze zin handig/nodig is, als we informatie hebben dan hier opnemen. Anders zin schrappen.

De mogen/willen/kunnen-toets is een intern te gebruiken instrument dat helpt om te verkennen voor welk doel het gegevensgebruik zou worden ingezet (willen), welke (juridische) kaders gelden voor gegevensgebruik (mogen) en welke (technische) mogelijkheden er zijn. Bij het gebruik van het instrument kijken geen externe juristen of ethici mee. De medewerkers van de desbetreffende dienstonderdelen kunnen eventuele vragen aan adviseurs van de Belastingdienst voorleggen. Vanaf mei 2018 is een WMK-toets minimaal verplicht bij de aanvraag van queries.

Een mogen/willen/kunnen-toets is een aanvullend hulpmiddel. De toets kan in niet de plaats komen van een verplichte gegevensbeschermingseffectbeoordeling. De Algemene verordening gegevensbescherming en de Wet politiegegevens geven regels voor het uitvoeren van een verplichte gegevensbeschermingseffectbeoordeling. []

Met omerkingen [] (92): @ [] en [] kunnen we hier nog aan toevoegen dat we in de gevallen dat we daartoe verplicht zijn, dus ook een GEB laten opstellen oid?

61 SP De leden van de fractie van de SP vragen ten aanzien van de hersteloperatie in de toeslagenaffaire of er niet een grotere groep burgers onder de institutionele vooringenomenheid komen te vallen doordat geselecteerd werd op niet kloppende selectieregels en wat dit betekent voor de hersteloperatie [UHB-Toeslagen [] er []].

- Er is sprake van institutionele vooringenomenheid indien er sprake is geweest van een werkwijze waarbij toeslaggerechtigden als deel van een groep of individueel werden verondersteld onjuist te hebben gehandeld zonder dat daarvoor aanwijzingen waren vastgesteld in een individueel dossier.
- De dossiers waarbij mogelijk sprake was van institutionele vooringenomenheid zoals in CAF-11 zijn door de commissie AUT onderzocht.
- Naast CAF-zaken had dit onderzoek ook betrekking op niet CAF-dossiers in de periode voorafgaand aan het CAF waarbij sprake was van een groepsgewijze aanpak.
- In de gevallen waarin aanvragers geen mededeling hebben ontvangen dat zij mogelijk voor compensatie in aanmerking komen, kunnen zij zichzelf melden bij Toeslagen en de informatie verschaffen op grond waarvan het aannemelijk is dat zij onderdeel zijn geweest van institutionele vooringenomenheid.
- Op dit moment wordt door de Herstelorganisatie in kaart gebracht wat de totale omvang van de diverse groepen is, die mogelijk recht hebben op compensatie.

63 SP De leden van de fractie van de SP vragen of op 10 mei jongstleden nog extra informatie is gegeven en of het klopt dat in mijn brief van 11 mei 2020 wéér extra informatie boven tafel is gekomen. Daarnaast vragen deze leden hoe zij deze gang van zaken moeten duiden [UHB - []].

Op 9 mei zijn enkele (verduidelijkende) vervolgvragen gesteld naar aanleiding van de antwoorden die op 8 mei naar RTL Nieuws en Trouw zijn gestuurd. Op 10 mei 2020 zijn deze beantwoord. De informatie die ik in mijn brief van 11 mei 2020⁵ heb opgenomen over de selectieregel van de voorlopige aangifte, komt overeen met de antwoorden die op 8 en 10 mei op de persvragen zijn gegeven. Daarnaast heb ik in mijn brief ook uiteen gezet welke stappen zijn genomen, om onterecht en onnodig gebruik van nationaliteit in de toekomst te voorkomen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

65 PvdA De leden van de fractie van de PvdA vragen hoe het kan dat de Belastingdienst en de leiding daarvan niet hebben opgemerkt dat de selectieregel discriminatoir was en vragen wat dit zegt over het ethische en juridische besef van de Belastingdienst [FJZ - []].

⁵ Kamerstukken II, 2019-20, 31066, nr. 633.

Zoals ik hierboven heb aangegeven, werd in de selectieregel geselecteerd op niet-Nederlandse nationaliteit. Er werd dus niet specifiek geselecteerd op het hebben van een tweede nationaliteit. Ook is geen onderscheid gemaakt naar welke niet-Nederlandse nationaliteit het betrof.

In de vraagstelling wordt geïmpliceerd dat in dit geval sprake is van onoorbare discriminatie en een gebrek aan ethisch besef. De Autoriteit Persoonsgegevens doet thans nog onderzoek of de Belastingdienst (bijzondere) persoonsgegevens waaruit ras of etniciteit blijkt mogelijk onrechtmatig (heeft) verwerkt. Ik wacht graag eerst de bevindingen van de AP af.

Dat laat onverlet dat de selectie wel in strijd was met het beleid zoals dat door mijn voorganger is voorgeschreven om selectie op nationaliteit uitsluitend toe te passen indien sprake is van een expliciete wettelijke basis. Om die reden is de risico-selectie met dagtekening 15 mei jl. is gestopt.

De leden van de fractie van de PvdA en de leden van de fractie van DENK hoe de besluitvorming omtrent de selectieregel van de voorlopige aanslag is verlopen en in hoeverre een bewindspersoon hiervan op de hoogte is geweest. Daarbij vragen de leden van de fractie van de PvdA waarom niemand in de organisatie heeft ingegrepen, nu het gebruik van een dubbele nationaliteit pertinent ondeugdelijk is. Tot slot vragen de leden van de fractie van DENK op welk moment een bewindspersoon op de hoogte zijn gebracht van het besluit om nationaliteit als criterium op te nemen van de selectieregel. Mocht dit niet zijn gebeurd, dan vragen deze leden waarom de bewindspersoon hiervan niet op de hoogte is gebracht en of dit wenselijk is [CD-VT -].

Deze selectieregel is opgesteld naar aanleiding van een patroon, dat door medewerkers van de Belastingdienst werd gezien in verzoeken om voorlopige aangiften in de periode tussen 2007 en 2012. Het bleek dat er sprake was van door of op naam van tijdelijke arbeidsmigranten ingediende onjuiste verzoeken voor een voorlopige aanslag. Het ging daarbij om hoge teruggaven, waarbij op basis van analyses een vermoeden bestond van georganiseerde systeemfraude. Mogelijk was hierbij sprake van identiteitsfraude, waarbij het Burgerservicenummer van de betrokken burgers buiten hun medeweten om hun is gebruikt voor deze verzoeken. Hierbij speelde mee dat het terugvorderen van door een persoon ten onrechte ontvangen bedragen over het algemeen problematisch is, wanneer hij of zij Nederland reeds heeft verlaten.

Deze analyse van de totstandkoming van de selectieregel baseer ik op verklaringen van een medewerker die betrokken was bij het opstellen van de selectieregel. De relevante besluitvormingsdocumenten zijn namelijk door schoningen op grond van de AVG en de Archiefwet niet meer terug te vinden.

In september 2009 is door het toenmalige management van de Belastingdienst opdracht gegeven te verkennen hoe de bestrijding van zogeheten georganiseerde systeemfraude vorm gegeven kan worden. Onze toenmalige ambtsvoorganger heeft de Tweede Kamer in paragraaf 7.3. van de fiscale agenda van 14 april 2011 toegezegd dat de Belastingdienst maatregelen treft om systeemfraude te voorkomen en te bestrijden. De aanpak van systeemfraude zoals hier vermoed, was daar een uitvloeisel van. Binnen dit kader hebben de vakexperts van de Belastingdienst de onderhavige selectieregel voor de voorlopige aanslag opgesteld. Mijn ambtsvoorganger is hiervan (zeer waarschijnlijk) niet op de hoogte gebracht. Dat is namelijk een ongebruikelijke gang van zaken binnen de Belastingdienst. Dit omdat voor ieder belastingjaar (naast de doorontwikkeling van andere selectiemethoden) veel selectieregels worden opgesteld en verwijderd en deze regels veelal erg fiscaaltechnisch en gedetailleerd van aard zijn.

68 PvdA (BZK) De leden van de PvdA-fractie vragen in hoeverre dit soort praktijken bij de overheid plaatsvinden buiten de Belastingdienst. Kan de staatssecretaris niet alleen uitzoeken of er discriminerende praktijken bij de Belastingdienst zijn, maar ook in andere onderdelen van de overheid, zoals het UWV, de SVB, DUO, Defensie etc.? Wanneer kan de Kamer de uitkomsten van een dergelijk onderzoek verwachten?

69 PvdA (BZK) Het registreren van dubbele nationaliteiten is enige tijd gestopt, maar de registratie is niet overal ongedaan gemaakt. De leden van de PvdA-fractie vragen of de staatssecretaris ervoor zorg kan dragen dat registraties in alle onderdelen van de overheid actief geschrapt worden, behoudens gevallen waarbij erkenning van dubbele nationaliteit onvermijdelijk is.

Met opmerkingen [93]: PM: Check

Met opmerkingen [94]: Volgens mij zit dit antwoord er twee keer in, check

Met opmerkingen [95]: PM: Check CD-VT.

Met opmerkingen [96]: PM: Check CD-VT. Tevens zoeken naar de relevante bepalingen in deze wetten.

Met opmerkingen [97]: PM: : wie bedoel je precies met het 'management van de Belastingdienst'?

Met opmerkingen [98]: PM CD-VT: is de fiscale agenda openbaar? Want dan zouden we hier nog even een bronvermelding moeten opnemen.

Met opmerkingen [99]: @ : kan ik dit zo zeggen?

@ en zouden we hier ook aan toe moeten voegen dat die regels door het management van CD-VT worden geaccordeerd oid?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de CU

72 CU DJZ/DGFZ/FJZ/IV&D (voorzet door CD Vaktechniek - [REDACTED]) De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen of ik van mening ben dat het hebben van een tweede nationaliteit nooit op zichzelf een reden mag zijn om deze groep wel te controleren en de groep met één nationaliteit in zijn geheel niet.

Ik deel de analyse dat het hebben van een tweede nationaliteit nooit op zichzelf een reden mag zijn om deze groep wel te controleren en de groep met één nationaliteit in zijn geheel niet.

Met opmerkingen [REDACTED] 100]: PM: Check DJZ/DGFZ/FJZ en IV&D

73 CU DJZ/DGFZ/FJZ/IV&D (voorzet door CD Vaktechniek - [REDACTED]) De leden van de ChristenUnie-fractie vragen of er redenen kunnen zijn om het hebben van een tweede nationaliteit als risico-indicator aan te merken.

Ik zie geen reden om het hebben van een tweede nationaliteit als risico-indicator aan te merken. Overigens is in deze context van belang dat de Basisregistratie Personen (BRP) bij nieuwe inschrijvingen vanaf 6 januari 2014 geen vreemde nationaliteit meer registreert bij personen met een Nederlandse nationaliteit. Verder hebben de gemeenten uiterlijk 31 januari 2015 van alle in de BRP ingeschreven personen een eventuele andere geregistreerde nationaliteit "geschoond" bij personen met een Nederlandse nationaliteit. De BRP geeft in deze gevallen dergelijke gegevens dus ook niet meer door aan afnemers, zoals de Belastingdienst. Bij personen die niet de Nederlandse nationaliteit hebben in de BRP en die op enig moment krijgen, wordt(/worden) de andere nationaliteit(en) verwijderd. Dit wordt met een vertraging van een dag verwerkt in het daartoe bestemde centrale systeem van de Belastingdienst. Daarbij wordt een einddatum geplaatst bij de andere nationaliteiten en blijft nog maar één nationaliteit over. Wel kan het gebruik van nationaliteit in combinatie met andere criteria voor analyse- en/of selectiedoeleinden in bepaalde gevallen gerechtvaardigd zijn. Onze ambtsvoorganger heeft beleidsmatig besloten selectie op grond van nationaliteit af te schaffen, tenzij er een expliciete wettelijke basis voor is. Ik ben het daarmee eens.

Met opmerkingen [REDACTED] 101]: PM: Check CAP

76 CU De leden van de ChristenUnie-fractie vragen in hoeverre deze selectieregels van tweede nationaliteit buiten (kinderopvang)toeslagen ook op bijvoorbeeld aftrekposten is toegepast, wetende dat dit om grote bedragen kan gaan. [CD-VT - [REDACTED]]

De selectieregel waarin de nationaliteit een rol speelde is verder niet toegepast in de (landelijke) selectiemodules. Het ging om een specifieke situatie: het zo snel mogelijk indammen van een vermoede georganiseerde systeemfraude met hoge teruggaven. Dit omdat uit analyses bleek, dat er sprake was van door c.q. op naam van tijdelijke arbeidsmigranten ingediende onjuiste verzoeken voor een voorlopige aanslag. Daarbij speelde onder meer mee dat het terugvorderen wanneer iemand op het moment dat dit zich voordoet Nederland heeft verlaten, over het algemeen zeer problematisch is.

Het ging in deze specifieke situatie dus om het niet hebben van de Nederlandse nationaliteit. Het hebben van een tweede nationaliteit speelde daarbij geen rol.

Met opmerkingen [REDACTED] 102]: PM UHB Toeslagen en [REDACTED]: Ook verschil aangeven tussen terugvorderen KOT en (ten onrechte) aanvragen hoge aftrekpost. Weten we ook wat er vervolgens is geconstateerd in de controle na de uitworp? Als niet vergelijkbaar met KOT, dan ook dat vermoeden/ die suggestie wegnemen.

Met opmerkingen [REDACTED] 103]: PM Check UHB-Toeslagen

Met opmerkingen [REDACTED] 104]: PM: Check UHB-Toeslagen.

78 CU De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen om een reflectie op de manier waarop algoritmes worden gemonitord en bijgesteld. Daarnaast vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie op de rol van algoritmes en de monitoring daarop [IV&D - [REDACTED]].

Verzoek vanuit IV&D: graag meelezen vanuit BZK en/of DGFZ i.v.m. kaders

Een algoritme is een set regels die een computer geautomatiseerd volgt om een probleem op te lossen of een vraag te beantwoorden. Er is geen sprake van gebruik van zelflerende algoritmes door de Belastingdienst.

Met opmerkingen [REDACTED] 105]: PM: @IV&D, @CD-VT en @DF&A: de ChristenUnie vraagt hier óók naar. Kunnen jullie het antwoord uitbreiden met hoe de algoritmes van de Belastingdienst worden gemonitord en bijgesteld? @VT en @DF&A: dit uiteraard voor zover de algoritmes bij jullie in beheer zijn. @IV&D: zijn hier ook Belastingdienstbrede kaders voor?

79 CU De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen hoe er op een effectieve wijze aan risicoprofilering kan worden gedaan zonder te vervallen in discriminatie en etnisch profileren [IV&D - [REDACTED]].

Verzoek vanuit IV&D: graag meelezen vanuit BZK en/of DGFZ i.v.m. kaders

Het bouwen van een risicomodel, het bepalen van de risico-indicatoren is mensenwerk en een samenwerking tussen diverse afdelingen van de Belastingdienst. In elke stap zijn waarborgen

Met opmerkingen [REDACTED] PM: verzoek meelezen BZK [REDACTED] en DGFZ in verband met de kaders.

ingebouwd die zorgen voor een zorgvuldig gebruik van gegevens van burgers en bedrijven. Hierover heb ik uw Kamer vorig jaar geïnformeerd naar aanleiding van het rapport van de Algemene Rekenkamer over 'Datagedreven selectie van aangiften door de Belastingdienst' (voetnoot: Kamerstukken II 2018/2019, 31 066, nr. 488).

Zoals ik u in een eerdere Kamerbrief (voetnoot: Kamerstukken II 2019/2020, 31 066 nr. 545) al heb aangegeven, is er in Nederland terecht veel maatschappelijke aandacht voor het gebruik van data en algoritmes door de overheid en de impact die dit gebruik kan hebben. Rijksbreed worden waarborgen onderzocht en ontwikkeld voor het gebruik van algoritmes. De minister voor Rechtsbescherming heeft hierover op 8 oktober 2019 een brief naar uw Kamer gestuurd, getiteld 'Waarborgen tegen risico's van data-analyses door de overheid' (voetnoot: Kamerstukken II 2019/202, 26 643, nr. 641). De richtlijnen genoemd in bijlage 1 bij deze brief zijn opgesteld om het mogelijk te maken algoritmes effectief te gebruiken en tevens de risico's voldoende te beperken. Verder doet de Algemene Rekenkamer een onderzoek naar het gebruik van algoritmes door de Rijksoverheid ('zicht op algoritmes: is dit de naam van het onderzoek?'). De Belastingdienst is actief betrokken bij deze rijksbrede ontwikkelingen rondom waarborgen.

PM: aan de Kamer is in de brief van 11 mei 2020 een technische briefing toegezegd; is er al voortgang? wel/niet opnemen?

80 CU De leden van de fractie van de ChristenUnie willen weten welke verbetermaatregelen genomen worden [IV&D –]

[PM: check of dit het is]

Graag informeer ik u dat over de verbetermaatregelen die in gang gezet zijn en worden. Mochten de conclusies van de AP daartoe aanleiding geven, dan zal ik de maatregelen uitbreiden.

1. Bij nieuwe aanvragen voor query's wordt standaard het doel, de grondslag en de noodzaak getoetst. Zo nodig zal een gegevensbeschermingseffectbeoordeling worden uitgevoerd.
2. De Belastingdienst organiseert bewustwordings- en kennissessies, onder andere in het licht van de AVG. De ontwikkelingen rondom het gebruik van nationaliteit vragen nadrukkelijk aandacht en worden hierin meegenomen. Leidinggevend zorgen/bewaken/stimuleren dat hun medewerkers hieraan deelnemen.
3. Verder was iedere medewerker van de Belastingdienst al sinds 2018 verplicht om een basiscursus over de AVG en privacy te volgen en het certificaat daarvan te registreren.
4. Er worden externe onderzoeken uitgevoerd om de processen van de Belastingdienst gericht te verbeteren:
 - a. het ADR-onderzoek naar de totstandkoming van risicomodellen, selectieregels en query's; en
 - b. het FSV-onderzoek waarin nationaliteit expliciet wordt meegenomen.
5. Er wordt een overzicht gemaakt van expliciete wettelijke grondslagen voor het gebruik van nationaliteit. Daarbij zal ook worden beoordeeld of aanvullende wettelijke grondslagen nog gemaakt moeten worden om nationaliteit voor specifieke toezichtstaken of dienstverlening te kunnen voeren. Dit uiteraard alleen, als nationaliteit voor die taken noodzakelijk is.

Vragen en opmerkingen van de leden van de DENK- fractie

83 DENK De leden van de fractie van Denk vragen waarom ik in het verleden heb ontkend, dat tweede nationaliteit een selectiecriteria van de Belastingdienst was. Daarnaast vragen deze leden hoe de Kamer de regering effectief kan controleren op basis van onjuiste informatie en of ik het belang van een effectieve controle door de Kamer onderken [UHB –]

In de eerste plaats wil ik benadrukken dat ik het belang van een effectieve controle door de Staten-Generaal zeker erken en dat ik er hierom zoveel mogelijk naar streef om Staten-Generaal zo juist en volledig mogelijk te informeren. Ik betreur het dan ook, dat ik in mijn brief van 28 april jongstleden⁶ een onjuiste passage heb opgenomen.

⁶ Kamerstukken II, 2019-20, 31066, nr. 630, bijlage 1: Voortgangsrapportage Toeslagen.

Met opmerkingen [] 107]: PM: Check CD-VT, DF&A en O&P.

Met opmerkingen [] : Mijn beeld is dat 1 tot met 3 geen verbetermaatregelen zijn maar staand beleid. 4 en 5 zit in de onderzoekssfeer.

Volgens mij moet er een zin bij dat naar aanleiding van 4 en 5 zal worden gekeken waar beleid binnen de belastingdienst op dit vlak verbeterd moet worden.

Met opmerkingen [] 109]: Samenvoegen met eerdere vragen over onjuist informeren?

Ik herken mij evenwel niet in het beeld, dat ik steeds zou hebben ontkend dat tweede nationaliteit als selectiecriteria werd gebruikt om aangiften te controleren. Ik kan namelijk niet absoluut uitsluiten, dat tweede nationaliteit door de Belastingdienst is gebruikt in de selectie van aangiften of verzoeken voor controle. Wel hebben ik en mijn ambtsvoorganger stelselmatig aangegeven dat we tweede nationaliteit niet willen gebruiken, omdat een dergelijk persoonskenmerk niet nodig is om onze taken in het toezicht en de dienstverlening uit te voeren.⁷

85 DENK De leden van de fractie van DENK vragen zich de strengere controle van Nederlanders met een dubbele nationaliteit door de Belastingdienst verhoudt tot de Wet bescherming persoonsgegevens en de AVG [IV&D –].

De AVG staat de verwerking van persoonsgegevens, zoals nationaliteit, onder meer toe als daarvoor een wettelijke grondslag is. In sommige gevallen bestaat een wettelijke grondslag voor de verwerking van nationaliteitsgegevens door de Belastingdienst en is de verwerking dus uitdrukkelijk toegestaan. Voor andere gevallen heeft mijn ambtsvoorganger reeds aangekondigd dat nationaliteitsgegevens niet meer gebruikt zullen worden ten behoeve van de handhavingstaak van de Belastingdienst.¹¹ De Wet bescherming persoonsgegevens is vervallen met de inwerkingtreding van de AVG per 25 mei 2018.

86 en 87 DENK. De leden van de DENK-fractie vragen of het klopt dat ras- en nationaliteitsgegevens niet mogen worden verwerkt, tenzij sprake is van uitdrukkelijke toestemming, of noodzaak op basis van een zwaarwegend algemeen belang, noodzakelijkheid ten behoeve van identificatie, of diversiteitsbeleid. Ook vragen de leden of het klopt dat er bij de controle door de Belastingdienst geen sprake is van één van deze vier criteria en dat dus gediscrimineerd is en een ongeoorloofd onderscheid is gemaakt op basis van etniciteit en nationaliteit [IV&D –].

Zogeheten bijzondere persoonsgegevens worden door de AVG extra beschermd. Verwerking van zulke gegevens is verboden, tenzij wordt voldaan aan bijzondere voorwaarden die gelden naast de algemene bescherming van persoonsgegevens. Tot deze bijzondere voorwaarden horen bijvoorbeeld dat verwerking noodzakelijk is ter bescherming van vitale belangen van de betrokkene of noodzakelijk is om redenen van een zwaarwegend algemeen belang. Gegevens over ras en etnische afkomst behoren tot deze categorie bijzondere persoonsgegevens. Dat geldt niet voor nationaliteitsgegevens. Wel geldt daarvoor de reguliere bescherming van persoonsgegevens door de AVG.

De Autoriteit Persoonsgegevens doet onderzoek of de Belastingdienst (bijzondere) persoonsgegevens waaruit ras of etniciteit blijkt mogelijk onrechtmatig (heeft) verwerkt. Dat onderzoek wil ik afwachten. Indien sprake is van onrechtmatige verwerking van gegevens, hoeft dat nog niet te betekenen dat ook sprake is van ongeoorloofd onderscheid. Wel wil ik benadrukken dat ik onderscheid naar ras of etnische afkomst ten strengste afkeur. Het onderscheid maken op grond van nationaliteit acht ik zonder expliciete wettelijke grondslag onwenselijk.

89 DENK De leden van de fractie van DENK vragen of de staatssecretaris de mening deelt dat de Belastingdienst, en in bredere zin de overheid, niet mag discrimineren en vragen hoe zich discriminerend gedrag verhoudt tot de voorbeeldfunctie die de overheid heeft [DJZ –].

Ik deel de mening dat de overheid, en dus ook de Belastingdienst, niet mag discrimineren. Discriminatie is onacceptabel en dat geldt zeker ook voor de overheid.

92 DENK (O&P, Welke sancties bestaan er voor ambtenaren, die beslissingen nemen, die tegen de wet ingaan? Heeft de staatssecretaris deze sancties inmiddels ingesteld? Zo nee, waarom niet?

93 DENK De leden van de fractie van DENK vragen of ik kan uitsluiten dat een dergelijke etnische profilering heeft plaatsgevonden bij de Belastingdienst/Toeslagen en daarbij

Met opmerkingen [110]: PM:
In het antwoord ook hier iets over zeggen, op grond van de wettelijke mogelijkheden toch ook geen toestemming voor *strengere* controle?

Met opmerkingen [111]: PM: Check BZK

⁷ Zie bijvoorbeeld: Kamerstukken II, 2018-19, 31066, nr. 538.
¹¹ Kamerstukken II 2019/20, 31066, nr. 538.

specifiek ingaan op het gastouderbureau [] [UHB-Toeslagen – [] en []].

Ik heb op dit moment geen aanwijzingen dat er sprake is geweest van etnisch profileren door de Belastingdienst/Toeslagen in de hierboven aangegeven periodes, dus ook niet bij gastouderbureau [] in []. Ook in het Advies inzake aangifteplicht op grond van artikel 162 Sv is opgemerkt dat op basis van de onderzochte documenten geen aanwijzingen bevatten op basis waarvan kan worden geconcludeerd dat er een redelijk vermoeden bestaat dat in het 'CAF 11-dossier', waar het gastouderbureau [] onderdeel van uitmaakt, een discriminatoir onderscheid is gemaakt op basis van ras. Voor een volledig beeld van het verwerken van gegevens omtrent de tweede nationaliteit in het Toeslagen-systeem en/of in het kader van de controle op de toeslagen voor kinderopvang wacht ik de resultaten van het onderzoek van de Autoriteit Persoonsgegevens af.

95 DENK (IV&D []) Wanneer kan de het onderzoeksrapport naar de zwarte lijst (Fraude Signalering Voorziening) bij de Belastingdienst verwacht worden?

98 DENK (IV&D []) Klopt het dat er niet alleen centrale risicomodellen bestaan, maar ook allerlei decentrale selectiemethodes, waaronder de genoemde query's? Klopt het daarin nog steeds nationaliteit als selectiemethode een rol speelt? Wanneer kan de staatssecretaris hierover helderheid geven? Klopt het dat de top van de Belastingdienst niet precies weet wat er op de werkvloer gebeurt?

CAP: zie ook hiervoor vraag 10. Vanaf 1 februari 2020 leveren we nationaliteit allen nog maar uit als er sprake is van een wettelijke grondslag. Zoals ook al aangeven bij vraag 60 is het aan de vragende partij om dmv een WMK-toets de wettelijke grondslag te duiden

99 DENK (IV&D []) Kan de staatssecretaris een overzicht geven van alle bestaande selectiemethodes, zowel de huidige als de in het verleden gebruikte selectiemethodes?

100 DENK De leden van de fractie van DENK vragen of het klopt dat een (tweede) nationaliteit niet meer doorgegeven wordt vanuit het BRP sinds 31 januari 2015 en wat er is gebeurd met de gegevens over nationaliteit die de Belastingdienst van voor 31 januari 2015 heeft ontvangen vanuit het BRP [CAP – []].

CAP: op 23-7-2015 zijn, daar waar er sprake was van een NL nationaliteit, alle 2^e nationaliteiten geschoond in onze persoonsadministratie (BVR). Bij niet Nederlanders kunnen er wel maximaal 2 (actuele) nationaliteiten geregistreerd worden in BvR.

II Reactie van de staatssecretarissen

Met opmerkingen [] 112]: PM: Check []

Ik denk dat dit afhankelijk is van de specifieke query. Dat is eigenlijk een vraag die die door P/MKB/GO beantwoord zou moeten worden. Willen we dat nu nog alsnog doen?

In risicomodellen gebruiken we sinds december 2019 geen eerste nationaliteit.
In de analyse vorig jaar zomer bleken 2 risicomodellen nationaliteit te bevatten. De eerste werd per 24 september 2019 uitgezet. De anderen is na overleg met de opdrachtgever (MKB) op 18 december 2019 eruit uitgehaald.

De waarom vraag vind ik lastiger te beantwoorden. Dit was een standaardgegeven dat vanuit de bron meeliep. Na de aandacht vorig jaar is kritisch gekeken of dit een noodzakelijk gegeven was, geconcludeerd is dat dat niet het geval is en daarom is het toen uitgezet.